

सहकारी संघ/संस्था सञ्चालन, अनुगमन तथा
लेखापरीक्षण सम्बन्धी मापदण्ड, २०७९

बागमती प्रदेश सरकार
भूमि व्यवस्था, सहकारी तथा गरिबी निवारण मन्त्रालय
हेटौंडा, नेपाल

सहकारी संघ/संस्था संचालन, अनुगमन तथा लेखापरीक्षण सम्बन्धी

मापदण्ड २०७९

मन्त्रालयबाट स्वीकृत मिति: २०७९/०७/०४

प्रस्तावना: प्रचलित सहकारी सम्बन्धी कानून र सहकारीको अन्तर्राष्ट्रिय मूल्य, मान्यता र सिद्धान्तहरूको अनुसरण गर्दै सहकारी संघ/संस्थाले गर्ने कारोवारको नियमन कार्य प्रभावकारी बनाउन र सहकारी संघ संस्थाहरूको संचालन, विषय परिवर्तन, लेखापरीक्षण, कार्यक्षेत्र पुन निर्धारण तथा अनुगमनलगायतका कार्यहरूलाई व्यवस्थित गर्न प्रदेश सहकारी ऐन, २०७६ को दफा १२८ ले दिएको अधिकार प्रयोग गरी वागमती प्रदेश सरकार, भूमि व्यवस्था, सहकारी तथा गरिबी निवारण मन्त्रालयले यो मापदण्ड तर्जुमा गरेको छ ।

परिच्छेद –१

प्रारम्भिक

१. संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ:

(१) यस मापदण्डको नाम "सहकारी संघ/संस्था संचालन, लेखापरीक्षण तथा अनुगमन सम्बन्धी मापदण्ड २०७९" रहेको छ ।

(२) यो मापदण्ड मन्त्रालयबाट स्वीकृत भएपछि लागु हुनेछ ।

२. परिभाषा: विषय वा प्रसंगले अर्को अर्थ नलागेमा यस मापदण्डमा,

(क) “ऐन” भन्नाले प्रदेश सहकारी ऐन, २०७६ लाई सम्झनु पर्छ ।

(ख) “कार्यक्षेत्र” भन्नाले सहकारी संस्था वा संघलाई कारोवार गर्न तोकिएको भौगोलिक क्षेत्र वा निर्दिष्ट स्थानलाई जनाउनेछ ।

(ग) “नियमावली” भन्नाले प्रदेश सहकारी नियमावली, २०७६ लाई सम्झनु पर्छ ।

(घ) “बचत ”भन्नाले व्याज दिने गरी सहकारी संस्था वा संघमा सदस्यहरूले नियमित वा आवधिक वा ऐच्छिक रुपमा सदस्यका नाममा जम्मा गरेको बचत रकमलाई जनाउनेछ । यस शब्दले सदस्यहरूका नावालिक बालबालिकाको नाममा नियमित जम्मा हुने बचत रकमलाई समेतलाई जनाउनेछ ।

(ङ) “प्राथमिक पूँजी कोष” भन्नाले संस्था/संघको शेयर पूँजी र जगेडा कोष रकमलाई जनाउनेछ ।

- (च) “पूँजी कोष” भन्नाले सहकारी संस्था वा संघको प्राथमिक पूँजी र पूरक पूँजीको योग सम्झनु पर्छ र सो शब्दले कार्यालयले समय समयमा पूँजी कोष भनी तोकेको अन्य कोष समेतलाई जनाउनेछ ।
- (छ) “पूरक पूँजी कोष” भन्नाले संस्था/संघको अन्य कोष मध्ये सहकारी विकास कोष, घाटा पूर्ति कोष, ऋण नोक्सानी व्यवस्था कोष, स्थीरकरण कोष तथा वाँडफाँड नगरेको मुनाफालाई जनाउनेछ ।
- (ज) “मन्त्रालय” भन्नाले वागमती प्रदेश भूमि व्यवस्था, सहकारी तथा गरिवी निवारण मन्त्रालयलाई सम्झनु पर्छ ।
- (झ) “मापदण्ड” भन्नाले सहकारी संघ/संस्था संचालन, लेखापरीक्षणतथा अनुगमन सम्बन्धी मापदण्ड, २०७९ लाई जनाउनेछ ।
- (ञ) “रजिष्ट्रार” भन्नाले ऐनको दफा ७३ बमोजिम रजिष्ट्रारको पदमा कार्य गर्न तोकिएको कर्मचारीलाई सम्झनु पर्छ।
- (ट) “विनियम” भन्नाले सम्बन्धित सहकारी संस्था वा संघको विनियमलाई जनाउनेछ ।
- (ठ) “शेयर पूँजी” भन्नाले सहकारी संस्था वा संघको चुक्ता शेयर पूँजीलाई जनाउनेछ ।
- (ड) “संघ” भन्नाले सहकारी संस्थाहरुको छाता संगठनहरु जिल्ला विषयगत सहकारी संघहरु, जिल्ला सहकारी संघहरु, प्रदेश विषयगतसहकारी संघहरु, प्रदेश सहकारी संघ तथा विशिष्टीकृत सहकारी संघ समेतलाई जनाउनेछ ।
- (ढ) “संस्था” भन्नाले प्रारम्भिक सहकारी संस्थालाई जनाउनेछ ।
- (ण) “सदस्य” भन्नाले सहकारी संस्था वा संघको विनियम बमोजिम शेयर खरीद गरी सदस्यता प्राप्त गरेको प्राकृतिक र कानूनी व्यक्तिलाई जनाउनेछ ।
- (त) “समिति” भन्नाले सहकारी संस्था वा संघको संचालक समितिलाई जनाउनेछ ।
- (थ) “साधारण सभा” भन्नाले सहकारी संस्था वा संघको नियमित वार्षिक साधारण सभा तथा नियमानुसार बस्ने विशेष साधारण सभा समेतलाई जनाउनेछ ।

सहकारी संस्थाको नाम र नाम परिवर्तन

३. सहकारी संस्थाको नाम सम्बन्धी मापदण्डः

- (१) संस्थाको नाममा “बैंक”, “फाइनेन्स”, “इन्भेष्टमेण्ट”, “डेभलपमेण्ट” तथा “वित्तीय संस्था” वा “कम्पनी” जनाउने शब्दहरू प्रयोग गर्न पाइने छैन । यस अगाडि यस्तो नाम राखी संस्था दर्ता भएको भए संस्थाले यस्तो नाम परिवर्तन गर्नु पर्नेछ ।
- (२) एक जिल्लाभित्र एउटा नामको एक मात्र सहकारी संस्था रहनेछ । यो मापदण्ड प्रारम्भ भए पश्चात सहकारी संस्था दर्ता गर्दा मन्त्रालयको नियमन क्षेत्राधिकारमा रहेका संस्थाहरूसँग नाम नजुध्ने गरी संस्था दर्ता गर्नुपर्ने छ ।
- (३) संस्थाको नाममा कुनै निकाय वा समूह वा व्यक्तिबाट प्रवर्द्धित भनी उल्लेख गर्न पाइने छैन ।
- (४) तोकिएको भौगोलिक कार्यक्षेत्र भन्दा व्यापक कार्य क्षेत्र जनाउने नाम राख्न पाइने छैन ।
- (५) संचालनमा रहेका अन्य संस्थाहरूको नामको अगाडि वा पछाडि उपसर्ग वा प्रत्यय वा अन्य शब्द जोडी संस्थाको नामाकरण गर्न पाइने छैन ।
- (६) संस्थाको नाम देवनागरी लिपीमा लेखिने नेपाली भाषा हुनु पर्नेछ । अनुवाद गरी अंग्रेजी र नेपालीमा फरक नाम उल्लेख गर्न पाइने छैन । प्रस्तावित संस्थाको नाम अर्थ खुल्ने गरी कम्तिमा दुई अक्षरको हुनु पर्नेछ । नामका लागि संक्षिप्त अक्षरको प्रयोग गर्न सकिने छैन ।
- (७) संस्थाको नाममा संस्थालाई चिनाउने विशेष नाम, व्यवसायिक विषय चिनाउने नाम र सहकारी संस्था लिमिटेड अनिवार्य रूपमा राखिएको हुनुपर्नेछ । यसअघि विशेष नाम तथा व्यवसायिक विषय चिनिने नाम उल्लेख नगरिएका संस्थाहरूले यो मापदण्ड जारी भएपछि लगत्तै बस्ने साधारण सभाबाट निर्णय गरी विशेष नाम वा विषय थपी नामलाई पूर्णता दिनुपर्नेछ ।

४. संस्थाको नाम परिवर्तनको प्रक्रिया र कार्यविधिः

- (१) सामान्य अवस्थामा संस्थाको नाम परिवर्तनका लागि स्वीकृति दिइने छैन ।
- (२) विशेष नाम वा विषय उल्लेख गर्ने प्रयोजन वा विषय परिवर्तन गर्ने प्रयोजन र संस्था एकिकरण भई नयाँ नाम राख्न चाहेमा रजिष्ट्रारले नाम परिवर्तन

गर्न स्वीकृति प्रदान गर्न सक्नेछ । तर विषय परिवर्तन गर्ने संस्थाले विशेष नाम परिवर्तन गर्न पाउने छैन ।

- (३) उपदफा (२) बमोजिम नाम परिवर्तन गर्न स्वीकृति दिइएमा सहकारी संस्थाहरूले उपयुक्त संचार माध्यमबाट सार्वजनिक सूचना प्रवाह गरी सबै सदस्यहरू र सरोकारवालाहरूलाई अनिवार्य रूपमा नाम परिवर्तन भएको व्यहोरा जानकारी गराउनु पर्नेछ ।
- (४) उपदफा (३) बमोजिमको सूचना प्रकाशित गर्दा नाम परिवर्तन भएपछि साविक नामबाट गरिएको कारोवारको जिम्मेवारी नाम परिवर्तन हुने संस्थामै रहने कुरा समेत सूचनामा उल्लेख गर्नु पर्नेछ ।

परिच्छेद – ३

सहकारी संस्थाको विषय परिवर्तन

५. सहकारी संस्थाको विषय परिवर्तन सम्बन्धी मापदण्ड:

- (१) प्रदेश सरकारको नियमन क्षेत्राधिकार भित्र पर्ने बचत तथा ऋण सहकारी संस्थाहरू, उत्पादक र उपभोक्ता प्रकृतिका विषयगत सहकारी संस्थाहरू एवं बहुउद्देश्यीय प्रकृतिका सहकारी संस्थाहरूले आफ्नो विषय अनुसार कारोवारको प्रकृति मिलाउन अथवा संस्था स्वयंको आवश्यकता अनुसार एक विषयबाट अर्को विषयमा रुपान्तरण हुन सक्नेछन् ।
- (२) उपदफा (१) बमोजिम विषय परिवर्तन गर्दा संस्थाको कार्य क्षमता, सदस्यहरूको आवश्यकता, व्यवसायिक संभाव्यता समेतको आधारमा निश्चित प्रकृया अनुसार हालको विषयलाई परिवर्तन गरी सहकारी संस्थाहरू अर्को विषयमा रुपान्तरण हुनु पर्नेछ ।
- (३) सहकारी संस्थाहरू देहाय बमोजिम एक विषयबाट अर्को विषयमा रुपान्तरण हुन सक्नेछन्,
- क) बचत तथा ऋण वाहेक बहुउद्देश्यीय कारोवार गर्ने सहकारी संस्थाबाट बचत तथा ऋणको कारोवार गर्ने सहकारी संस्थामा ।
- ख) बचत तथा ऋणको कारोवार गर्ने सहकारी संस्थाबाट बचत तथा ऋण वाहेक अन्य विषयगत सहकारी संस्थामा वा बहुउद्देश्यीय सहकारी संस्थामा ।

- ग) बचत तथा ऋण वाहेक एक विषयको अन्य विषयगत संस्थाबाट बचत तथा ऋण वाहेक नै अर्को विषयको अन्य विषयगत सहकारी संस्थामा ।
- (४) विषय परिवर्तन गर्न चाहने सहकारीसंस्थाहरूले निम्नअनुसारको प्रक्रिया पूरा गर्नुपर्नेछ
- क) बचत तथा ऋणको कारोवार गर्ने सहकारी संस्थाबाट बचत तथा ऋण वाहेक अन्य विषयगत वा बहुउद्देश्यीय सहकारी संस्थामा रुपान्तरण हुन्:
१. जुन विषयमा कारोवार गर्ने हो सोही विषयसंग सम्बन्धित उद्देश्य तथा कामहरू राखी विनियम संशोधन गर्ने।
 २. आवधिक र ऐच्छिक बचत वापत संकलन गरेको बचत सम्बन्धित सदस्यहरूलाई फिर्ता गर्ने तथा रुपान्तरण भएपछि सो प्रकृतिको बचत संकलन नगर्ने व्यवस्था गर्ने।
 ३. ऐनको दफा ४६ अनुसार मुख्य व्यवसायिक कारोवार र बचतको संरचना तयार गरी तोकिएको सीमा कायम रहने गरी सदस्यहरूको नियमित बचत मात्र संकलन गर्ने व्यवस्था मिलाउने ।
 ४. सदस्यको बचत फिर्ता समेत गरी कारोवारमा बचतको हिस्सा र मुख्य कारोवारको हिस्सा समेत देखिने गरी वित्तीय प्रक्षेपण सहितको विवरण तयार गरी १ वर्ष भित्र कारोवार मिलान गरिसक्ने प्रतिवद्धता पेश गर्ने ।
 ५. बहुउद्देश्यीय सहकारी संस्थामा रुपान्तरण हुने भए सदस्य उत्पादन खरिद र सदस्यलाई उपभोग्य वस्तु विक्री सहितको मुख्य कारोवार राखी विनियम संशोधन गर्ने ।
 ६. माथि उल्लेखित प्रावधानहरूको आवश्यकता अनुसार विनियममा व्यवस्था गरी तथा प्रस्ताव समेत तयार गरी साधारणसभाको बहुमतले पारित गरेको हुनुपर्नेछ ।
- (ख) बहुउद्देश्यीय र बचत तथा ऋण वाहेक अन्य विषयगत सहकारी संस्थाबाट बचत तथा ऋणको कारोवार गर्ने सहकारी संस्थामा रुपान्तरण हुन निम्न प्रकृया पूरा गरी आवेदन दिनु पर्नेछ:
१. विषयगत सहकारी संस्थाको रुपमा संस्थाले संचालन गरेका

- बचत परिचालन बाहेकका व्यवसायहरु बन्द गरी दायित्व फरफारक गरिएको र सम्पत्ति नगदमा परिणत भएको हुनुपर्ने ।
२. बचत तथा ऋणको कारोवार गर्ने संस्थामा परिणत भएको एक वर्षभित्र संरक्षण, संरचना, लागत, तरलता समेतको वित्तीय अनुशासनको स्थापित मापदण्डहरु पूरा गर्न प्रतिवद्ध भएको हुनुपर्ने ।
 ३. संस्थामा बचत नगरी अन्य व्यवसायिक कारोवारमा मात्र संलग्न सदस्यहरु कायम राख्नु नहुने ।
 ४. सम्पत्ति शुद्धिकरण निवारण कानून अन्तर्गत नियामक निकायबाट जारी भएको निर्देशिकाका व्यवस्थाहरु समेत पालना गर्नुपर्ने ।
 ५. प्राथमिक पूँजी कोष र जम्मा बचत दायित्वको अनुपात १:१५ सम्म हुनुपर्ने ।
 ६. बचत तथा ऋण नीति तथा अन्य आवश्यक नीतिहरु तयार गरी साधारण सभाबाट पारित गर्नुपर्ने ।
 ७. बचत तथा ऋण लगानीको व्याजदर प्रचलित कानूनको परिधिमा रही तर्जुमा गरी पेश गर्नुपर्ने ।
 ८. बचत तथा ऋण लगानीको आगामी तीन वर्ष सम्मको कार्ययोजना तथा प्रक्षेपण पेश गरेको हुनुपर्ने ।

द्रष्टव्य: हाल बहुउद्देश्यीय वा अन्य व्यवसायिक विषय राखी बचत तथा ऋणको मुख्य कारोवार गरीरहेका सहकारी संस्थाहरुले बचत तथा ऋणमा रुपान्तरण हुन चाहेमा यसै दफा बमोजिमको प्रक्रिया पुरा गर्नुपर्नेछ ।

- (५) बचत तथा ऋण बाहेक एक विषयको अन्य विषयगत सहकारी संस्थाबाट बचत तथा ऋण बाहेक नै अर्को विषयको अन्य विषयगत सहकारी संस्थामा वा बहुउद्देश्यीय सहकारी संस्थामा रुपान्तरण हुन रुपान्तरित हुने विषय अनुसारको काम वा बहुउद्देश्यीय प्रकृतिको काम विनियममा राखी विनियम संशोधन गर्नुपर्नेछ ।
- (६) विषय परिवर्तन गर्न इच्छुक सहकारी संस्थाले उपदफा (४) बमोजिमको कागजातहरु तयार गरी र आवश्यकता अनुसार निर्णय समेत गरी सो कागजातको प्रतिलिपिहरु सहित निर्णय भएको पैंतीस दिन भित्र रजिष्ट्रार समक्ष निवेदन दिनुपर्नेछ ।

- (७) उपदफा (६) बमोजिम निवेदन प्राप्त भएपछि रजिष्ट्रारले कागजातहरूको अध्ययन तथा आवश्यकता अनुसार स्थलगत निरीक्षण समेत गरी सम्पूर्ण प्रक्रिया पूरा भएको भए कागजात प्राप्त भएको तीस दिनभित्र विषय परिवर्तनको स्वीकृति सहित विनियम संशोधन स्वीकृत गरीदिनेछ।
- (८) उपदफा (२) बमोजिम कागजातहरूको अध्ययनका क्रममा तथा स्थलगत निरीक्षणका क्रममा विषयवस्तुसंग सम्बन्धित थप कागजात एवं जानकारी माग भएमा उपलब्ध गराउनु सम्बन्धित संस्थाको कर्तव्य हुनेछ।
- (९) उपदफा (७) बमोजिम विषय परिवर्तनको स्वीकृति पाएपछि संस्थाले विषय परिवर्तन भएको व्यहोराको जानकारी सदस्य एवं सरोकारवालाहरूलाई सार्वजनिक सूचनाको माध्यमबाट गराउनुपर्नेछ।

परिच्छेद – ४

शेयर पूँजी र बचत परिचालन

६. शेयर पूँजी सम्बन्धी मापदण्ड:

- (१) संस्थाले जारी गर्ने कूल शेयरपूँजीको रकम संस्थाको विनियममा उल्लेख गर्नु पर्नेछ।
- (२) संस्थाको विनियममा उल्लेख भएको कूल शेयर पूँजी चुक्ता शेयर पूँजीको बढीमा ५ गुणासम्म हुनुपर्नेछ।

७. लेखा राख्ने प्रणाली: संस्थाका सदस्यहरू बीच लाभांश वितरण प्रयोजनको लागि नगद आधार (Cash Basis)मा व्याज आय लेखा राखी अन्य प्रयोजनका लागि प्रोदभावी आधार (Accrual Basis) मा कारोवारको लेखा राख्नु पर्नेछ। नगदमा प्राप्त नभएको व्याजलाई पाउनु पर्ने व्याज हिसावमा खर्च लेखी व्याज मुलतवी हिसाव (Interest Suspense A/C) मा जम्मा गर्ने व्यवस्था गर्नु पर्नेछ।

८. ऋण लगानीका लागि प्रक्रिया:

- (१) संस्थाले आफ्नो सदस्यलाई उपलब्ध स्रोत, जोखिम विश्लेषण एवं संस्थाको कूल पूँजी कोषको आधारमा ऋण प्रदान गर्नु पर्नेछ।
- (२) उपदफा (१) बमोजिम ऋण प्रदान गर्दा ऋण लगानीको उद्देश्य खुलाउनु पर्नेछ र मूलतः संस्थाको उद्देश्य अनुसार स्वीकृत परियोजनाको आधारमा ऋण लगानी गर्नु पर्नेछ।

- (३) प्रस्तावित ऋण रकम उचित सुरक्षण हुने गरी जायजेथा धरौटी वा कुनै सदस्यको धन जमानीमा मात्र संस्थाले ऋण लगानी गर्नुपर्ने छ ।
तर, संस्थाले जेथा जमानी नभएका सदस्यहरूलाई कुनै वा केही सदस्यहरूको बचत रकम धितो रहने शर्तमा वा संस्थाको स्वीकृत नीति बमोजिम सामुहिक जमानीमा लघु ऋण लगानी गर्न वाधा पर्ने छैन ।
- (४) ऋण लगानी गर्दा ऋण माग फारमको उपयोग, धितो मूल्यांकन प्रक्रिया, ऋण उपसमितिको सिफारिस वा स्वीकृति र अनुमोदन जस्ता पूर्व निर्धारित प्रक्रिया अवलम्बन गरी ऋण प्रदान गर्नु पर्नेछ ।
- (५) संस्थाले जेथा धितो राखी ऋण लगानी गर्दा ऋण लिने सदस्यको आफ्नै वा एकाघरका परिवारका सदस्यको नामको ऋणलाई थाम्ने गरी जेथा (Primary collateral) धितो राखेर मात्र ऋण लगानी गर्नु पर्नेछ ।
- (६) संस्थाबाट प्रवाहित हुने सबै प्रकारका ऋण लगानीमा कुल परियोजना लागतको बढीमा ७० प्रतिशत अंश संस्थाबाट र घटीमा ३० प्रतिशत अंश ऋणी सदस्यको स्व-पूँजीबाट व्यहोर्ने गरी ऋण लगानी गर्ने व्यवस्था मिलाउनु पर्नेछ । सदस्यहरूलाई घरजग्गा खरीद गर्न ऋण दिनु पर्ने भएमा कूल मूल्यको बढीमा ४० प्रतिशत मात्र लगानी गर्न सकिनेछ । संस्था वा संघले कुल ऋण लगानीको २५ प्रतिशतमा नबढ्ने गरी घर जग्गामा कर्जाको सीमा निर्धारण गर्नु पर्नेछ ।
- (७) रु. १० लाख भन्दा माथिको कुल परियोजना लागत निर्धारण गर्दा संस्थागत मूल्यांकन कर्ताहरूबाट र अन्यमा कुनै एक संचालक, ऋण उप समिति सदस्य र व्यवस्थापकको सामूहिक टोलीले मूल्यांकन गर्नु पर्नेछ ।
- (८) संस्थाले आफ्नो सदस्यको शेयर प्रमाणपत्र धितो जमानी राखी कर्जा प्रवाह गर्न पाउने छैन ।
- (९) संस्था दर्ता हुँदाका बखत रहेका सदस्य बाहेक अन्यको हकमा सदस्यको रूपमा तीन महिनासम्म संस्थामा नियमित बचत गरे पछि मात्र कर्जा प्रवाह गर्न सकिनेछ ।
- (११) संस्थाले ऋण लगानी गर्दा घट्टो दरमा ब्याज हिसाव गर्नु पर्नेछ । व्याज पूँजीकरण गर्न पाइने छैन ।
- (१२) धितो वापतको सम्पत्ति संघ संस्थाको नाममा दृष्टिवन्धक वा रोक्का गराई राख्नु पर्नेछ । संचालक वा अन्य कुनै व्यक्ति नाममा राख्न पाइने छैन ।

(१३) संस्थाका संचालक तथा लेखा समितिका ४९ प्रतिशत भन्दा बढी पदाधिकारीहरूलाई एकै अवधिमा ऋण लगानी गर्न पाइने छैन ।

(१४) संस्थाको संचालक समिति, लेखा समिति, ऋण उप-समितिका पदाधिकारी तथा व्यवस्थापकले लिएको ऋणको विवरण बार्षिक रुपमा रजिष्ट्रार समक्ष पेश गर्नु पर्नेछ ।

९. **ऋणको वर्गीकरण:** संघ वा संस्थाले आफ्ना सदस्यलाई ऋण लगानी गर्दा संस्थाहरुको हकमा देहाय वमोजिम ऋण नोक्सानी कोषको व्यवस्था गर्नु पर्नेछ ।

ऋणको वर्गीकरण	भाखा नाघेको अवधि	ऋण नोक्सानी कोषको व्यवस्था
असल ऋण	भाखा ननाघेको	१ प्रतिशत
शंकास्पद ऋण	१ वर्ष सम्म भाखा नाघेको	३५ प्रतिशत
खराब ऋण	१ वर्ष भन्दा बढी भाखा नाघेको	१०० प्रतिशत

१०. **पेशकी लिन नपाइने:**

(१) संस्थाका सञ्चालक, व्यवस्थापक, र लेखासमितिका पदाधिकारीहरूलाई काम र पेशकी फछ्छर्योट समय सिमा नतोकी पेशकी दिन पाइने छैन ।

(२) उपदफा (१) विपरित व्यक्तिगत प्रयोजनका लागि लिएको पेशकी रकमलाई ऋण सरह मानी अधिकतम व्याज सहित असूल उपर गर्नु गराउनु पर्नेछ ।

११. **तरलता सम्बन्धी व्यवस्था:**

(१) बचत तथा ऋण सम्बन्धी कारोवार गर्ने प्रत्येक संस्थाले कूल बचत रकमको कम्तिमा १५ प्रतिशत रकम तरलता राख्नु पर्नेछ । नगद मौज्जात, बैंक मौज्जात, सरकारी ऋण पत्रमा गरिएको लगानी र सहकारी बैंक तथा वचत तथा ऋण सहकारी संघमा रहेको बचत रकमलाई तरलताको रुपमा गणना गरिनेछ ।

(२) प्रत्येक महिनाको अन्तिम दिनलाई आधार मानी तरलताको गणना गर्नु पर्नेछ ।

परिच्छेद - ५

सहकारी संघ संस्थाको अनुगमन तथा निरीक्षण

१२. प्रदेशस्तरीय अनुगमन तथा निरीक्षण समिति:

- (१) सहकारी संघसंस्थाहरूको अनुगमन तथा निरीक्षण का लागि देहाय बमोजिमको प्रदेशस्तरीय अनुगमन समिति रहनेछ ।

प्रदेश सचिव	संयोजक
प्रदेश सहकारी विकास बोर्डको उपाध्यक्ष	सदस्य
प्रदेश रजिष्ट्रार	सदस्य
प्रदेश सहकारी संघको अध्यक्ष	सदस्य
प्रदेश बिषयगत सहकारी संघका अध्यक्षहरू	सदस्य
राष्ट्रिय सहकारी महासंघको संचालक प्रतिनिधी	सदस्य
राष्ट्रिय सहकारी बैंक, प्रतिनिधि	सदस्य
शाखा प्रमुख, योजना तथा अनुगमन शाखा, मन्त्रालय	सदस्य
कानून अधिकृत, मन्त्रालय	सदस्य सचिव

- (२) उपदफा (१) बमोजिमको प्रदेश स्तरीय सहकारी अनुगमन समितिको काम कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछ

- (क) अनुगमन गर्ने संघ संस्थाहरूको पहिचान, अनुगमन तथा कैफियत सुधारका विधिहरू तयार गर्ने
- (ख) प्रदेशबाट खटिने अनुगमन टोली निर्माण गरी परिचालन गर्ने
- (ग) जिल्लास्तरका अनुगमन समितिको कार्यमा अवश्यक सहयोग, समन्वय र मार्गनिर्देशन गर्ने ।
- (घ) प्रदेशस्तरबाट अनुगमनको प्रतिवेदनमा देखिएका व्यहोराहरूमाथि आवश्यक छलफल गरी निर्देशन दिने वा छलफल गर्ने प्रयोजनका लागि मन्त्रालयमा पठाउने ।
- (ङ) रजिष्ट्रारबाट अनुगमनका कैफियत सुधार सम्बन्धी प्रतिवेदन प्राप्त गरी अवश्यकता अनुसार थप कारवाही प्रक्रियाका लागि सिफारीश गर्ने ।

१३. जिल्लास्तरीय अनुगमन तथा निरीक्षण समिति:

- (१) सहकारी संघसंस्थाहरूको अनुगमन तथा निरीक्षण का लागि देहाय बमोजिमको जिल्लास्तरीय अनुगमन समिति रहनेछ ।

जिल्ला सहकारी संघको अध्यक्ष संयोजक
सम्बन्धित जिल्लाका बिषयगत सहकारी संघका अध्यक्षहरु सदस्य
सम्बन्धित पालिकाको सहकारी शाखा हेर्ने एक जना कर्मचारी सदस्य
जिल्ला सहकारी संघको व्यवस्थापक सदस्य सचिव
उल्लेखित अनुगमन समितिमा मन्त्रालयकोतर्फबाट आवश्यक कर्मचारी
खटाउन सकिनेछ ।

- (२) उपदफा (१) बमोजिमको जिल्लास्तरीय सहकारी अनुगमन समितिको काम कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछ
 - (क) अनुगमन गर्न पहिचान गरिएका संस्थाहरु र जिल्लास्तरबाट खटिने प्रस्तावित अनुगमन टोलीको विवरण प्रदेश अनुगमन समितिमा पठाउने
 - (ख) प्रदेश अनुगमन समितिबाट स्वीकृत भएका संस्थाहरुको तोकिएको अनुगमन टोलीबाट समितिले आफ्नो निर्देशनमा अनुगमन तथा निरीक्षण गराउने छ । तर कुनै संस्थामा समस्या उत्पन्न भइ तत्काल समस्या समाधान गर्नुपरेमा रजिष्ट्रारको निर्देशन बमोजिम अनुगमन तथा निरीक्षण गर्न सकिनेछ ।
 - (ग) जिल्ला स्तरबाट गरिएको अनुगमनको प्रतिवेदनमा देखिएका कैफियतहरु माथि सम्बन्धित संस्थाका पदाधिकारीहरुसंग आवश्यक छलफल गरी सुधारका लागी सहजीकरण गर्ने । समस्या समाधान हुन नसकेमा सम्बन्धित नियामक निकायमा सिफारिस गरी पठाउने ।
 - (घ) समस्यामा परेका सहकारी संस्थाहरुको स्थानीय स्तरमा नै अवश्यक समन्वय गरी समस्या समाधान गर्ने । समस्या समाधान हुन नसकी कानूनी प्रक्रिया शुरू गर्नुपर्ने अवस्थामा सम्बन्धित नियामक निकायमा सिफारीश गरी पठाउने ।

१४. सहकारी संस्थाको अनुगमन सम्बन्धी व्यवस्था:

- (१) ऐन तथा नियमावलीमा भएको व्यवस्थाका अतिरिक्त सहकारी संघसंस्थाहरुको अनुगमन तथा निरीक्षण सम्बन्धी व्यवस्था देहाय बमोजिम हुनेछ ।
- (२) नियमित अनुगमन
 - (क) सहकारी संघ संस्थाको नियमित अनुगमन गर्दा अनुसूची १ बमोजिमको अनुगमन निरीक्षण फाराम भरी सो को आधारमा अनुगमन प्रतिवेदन तयार गर्नु पर्नेछ ।

- (ख) नियमित अनुगमन सम्पन्न गरेपछि सो को ७ दिनभित्र लिखित अनुगमन प्रतिवेदन दिनुपर्नेछ।
- (ग) उपखण्ड (ख) बमोजिम प्राप्त प्रतिवेदनको आधारमा दिइएका सुझावहरू कार्यान्वयन गर्नु गराउनु सम्बन्धित संघ संस्थाको कर्तव्य हुनेछ।
- (घ) स्थलगत अनुगमनका अतिरिक्त संघसंस्थाबाट प्रतिवेदनहरू तथा सूचनाहरू माग गरी सो को माध्यमबाट समेत संघसंस्थाहरूको कामकारवाहीको नियमित अनुगमन गरी सुझाव दिन सकिनेछ। यसरी प्राप्त निर्देशनको समेत कार्यान्वयन गरी प्रगित विवरण पेश गर्नु सम्बन्धित संघ संस्थाको कर्तव्य हुनेछ।
- (ङ) नियमित अनुगमनबाट दिइएका सुझावहरूको कार्यान्वयन अवस्थाको नियमित रूपमा अनुगमन गर्ने तथा आवश्यकता अनुसार पुनः अनुगमन समेत गर्न सकिनेछ।
- (३) सघन अनुगमन
- (क) सघन अनुगमन गर्दा अनुगमन टोलीले अनुसूची २ बमोजिमको बचत तथा ऋणकोमुख्य कारोवार गर्ने सहकारी संस्थाहरूको परिमाणात्मक र गुणात्मक पक्ष (PEARLS/MOLMCPA) तथा सदस्य केन्द्रियता सूचक समेत देखिने सूचकहरू भएको अनुगमन निरीक्षण फाराम भरीसो को आधारमा अनुगमन प्रतिवेदन तयार गर्नेछ। बचत तथा ऋण वाहेक मुख्य कारोवार गर्ने सहकारी संस्थाहरूको हकमा अनुसूची ३ बमोजिमको अनुगमन तथा निरीक्षण फाराम भरी सो को आधारमा अनुगमन प्रतिवेदन तयार गरिनेछ।
- (ख) सघन अनुगमन गर्दा आवश्यकता अनुसार नेपाल राष्ट्र बैंक तथा अन्य निकायको समेत सहयोग लिन सकिनेछ।
- (ग) संघ संस्थाको सघन अनुगमन सम्पन्न भएपछि सो को ७ दिनभित्र अनुगमन टोलीले अनुगमन प्रतिवेदन पेश गर्नुपर्नेछ।
- (घ) सघन अनुगमन टोलीबाट प्रतिवेदन प्राप्त भएपछि प्रदेस्तरिय अनुगमन समितिबाट सम्बन्धित संघसंस्थाका संचालक समिति र लेखा समितिका पदाधिकारिहरूलाई प्रतिवेदनमा देखिएका कैफियतहरू र दिइएका निर्देशनहरूको सम्बन्धमा संस्थाको प्रारम्भिक प्रतिक्रिया सहित बोलाई छलफल गरिनेछ।

- (ङ) उपखण्ड (ग) बमोजिमको छलफलपछि दिइएका निर्देशनहरू कार्यान्वयनका लागि सम्बन्धित संघ संस्थाका पदाधिकारिहरूलाई प्रतिवद्धता गराइनेछ ।
- (च) उपदफा(६)बमोजिम निर्देशन कार्यान्वयनका लागि प्रतिवद्धता गरेपछि संस्थाले १५ दिनभित्र अनुगमनबाट दिइएका निर्देशनहरू कार्यान्वयन गर्नका लागि अनुसूची ४ बमोजिमको ढाँचामा १ वर्षको कार्य योजना तयार गरी संचालक समितिबाट पारित गराई रजिष्ट्रार समक्ष पेश गर्नुपर्नेछ र सो कार्ययोजना बमोजिमको प्रगति विवरण समेत मासिक रुपमा रजिष्ट्रार समक्ष पेश गर्नुपर्नेछ ।
- (छ) सघन अनुगमनबाट दिइएका सुझावहरूको कार्यान्वयन अवस्थाको नियमित रुपमा फलो अप गरिनेछ तथा आवश्यकता अनुसार पुन अनुगमन समेत गर्न सकिनेछ ।
- (ज) यस परिच्छेदमा अन्यत्र जुनसुकै कुरा लेखिएको भएतापनि ऐन नियमको व्यवस्था बमोजिम रजिष्ट्रार अथवा मन्त्रालय स्वयंले सहकारी संघ संस्थाहरूको निरीक्षण तथा अनुगमन गर्न कुनै बाधा पर्नेछैन । साथै ऐन नियमको व्यवस्था बमोजिम संघहरूले आफ्ना सदस्य संघ संस्थाहरूको कामको निरीक्षण तथा अनुगमन गर्दा यसै मापदण्ड र सूचकहरू तथा मन्त्रालयबाट स्वीकृत स्तरीकरण कार्यक्रमका सुचकहरूको समेत अनुशरण गरी गर्न सक्नेछन् ।

१५. अनुगमनमा खटिने जनशक्तीको सुविधा:

- (१) अनुगमनमा खटिने जनशक्तीलाई आफु कार्यरत जिल्लामा अनुगमन कार्यमा खटिदा प्रति दिन रु ६००। यातायात खर्च बापत उपलब्ध गराइने छ ।
- (२) उप दफा (१) बमोजिम सुबिधा पाउने गरी अनुगमनका लागी जनशक्ती खटाउदा संस्थाको कारोबारको अवस्था हेरी एक संस्थामा बढीमा तीन दिनको लागी दुई जनासम्म जनशक्ती खटाउन सकिनेछ । तोकिएको समय भित्र अनुगमन सम्पन्न गरी प्रतिवेदन पेश गर्नु सम्बन्धित जनशक्तीको कर्तव्य हुनेछ ।
- (३) आफु कार्यरत जिल्ला बाहेक अन्य जिल्लामा अनुगमन कार्यमा खटिदा नियमानुसार भ्रमण तथा दैनिक भ्रमण भत्ता उपलब्ध गराइनेछ ।

परिच्छेद – ६

लेखा परीक्षण तथा लेखा परीक्षकले पालना गर्नु पर्ने मापदण्डहरू

१६. लेखा परीक्षक सम्बन्धी व्यवस्था:

- (१) सहकारी संघ संस्थाहरूको ऐनको दफा ६२ बमोजिम लेखापरीक्षक नियुक्त गरेपछि सो को जानकारी निम्न विवरण सहित ७ दिन भित्रमा रजिष्ट्रारलाई गराउनु पर्नेछ।
 - (क) लेखापरीक्षकको नाम, ठेगाना
 - (ख) विगत तीन वर्षको नियुक्त लेखापरीक्षकको नाम, ठेगाना
 - (ग) लेखापरीक्षकको लेखापरिक्षण इजाजत पत्रको प्रतिलिपि
 - (घ) लेखापरीक्षकको नियुक्ति र पारिश्रमिक तोक्ने सम्बन्धि साधारण सभाको निर्णयको प्रतिलिपि
 - (ङ) सम्बन्धित लेखापरीक्षकले आफू संस्थाको लेखापरीक्षक नियुक्त हुन अयोग्य नभएको भनी दिएको लिखित जानकारीको प्रतिलिपि
- (२) सहकारी संघ/संस्थाहरूले लेखापरीक्षक नियुक्त गरेको प्रक्रिया नमिलेको वा अयोग्य भएको देखिएमा आवश्यक जाँचबुझ गरी रजिष्ट्रारले अर्को लेखापरीक्षक नियुक्तिको लागि ७ दिनभित्र निर्देशन दिने र संस्थाले पुनः प्रक्रिया पूरा गरी अर्को लेखापरीक्षक नियुक्त गरी जानकारी दिनुपर्नेछ।
- (३) लेखापरीक्षकले लेखापरिक्षण सम्पन्न गरेको पन्ध्र दिनभित्र प्रारम्भिक प्रतिवेदन सहकारी संस्थाको व्यवस्थापकीय प्रक्रियाका लागि उपलब्ध गराउनु पर्नेछ।
- (४) प्रारम्भिक प्रतिवेदन प्राप्त भएको ७ दिनभित्र व्यवस्थापकीय प्रतिक्रिया प्राप्त भएकोमा सो समेत समावेश गरी ७ दिनभित्र अन्तिम प्रतिवेदन संख्यामा पेश गर्नुपर्ने।

१७. लेखा परीक्षकले पालना गर्नु पर्ने मापदण्डहरू:

- (१) लेखा परीक्षकले संघ संस्थाको लेखापरीक्षण गर्दा ऐनको दफा ६३ ले निर्दिष्ट गरेको व्यवस्थाका अतिरिक्त देहायका मापदण्डहरूको पालना गर्नु पर्नेछः
 - (क) रु. १ करोड भन्दा बढी वचत परिचालन गर्ने संस्था वा संघको लेखापरीक्षण गर्दा अनिवार्य रूपमा अनुसूची ५ बमोजिमको ढाँचामा लड फर्म लेखापरीक्षण प्रतिवेदन पेश गर्नु पर्नेछ।

- १) कार्यक्षेत्र बाहिर र गैर सदस्यसँग कारोबार गरे नगरेको, गरेको भए त्यस्ता व्यक्ति वा निकायहरूको संख्या र कारोबारको विवरण,
- २) वचत तथा ऋणको कारोबार गर्ने संघ संस्थाको PEARLSका आधारमा वित्तीय अवस्था,
- ३) शेयर सदस्यहरूलाई शेयर लगानीको १८ प्रतिशतसम्म मात्र लाभांश बाड्न पाइने प्रावधान विपरित अन्य कुनै नामबाट थप रकम उपलब्ध गराए नगराएको, गराएको भए सो को विवरण स्पष्ट रूपमा उल्लेख गर्ने,
- ४) समितिका पदाधिकारी र व्यवस्थापकले लिएको पारिश्रमिक तथा अन्य सुबिधाहरू र सो को आधार,
- ५) समितिका पदाधिकारी र व्यवस्थापकले लिएको पेशकी रकम, पेशकी लिनुको उद्देश्य र पेशकी लिएको अबधि,
- ६) समितिका पदाधिकारी र व्यवस्थापकको नाममा रहेको ऋण रकम, व्याज दर, ऋणको किसिम, भुक्तानीको अवस्था र ऋण स्वीकृतिको प्रक्रिया,
- ७) निजी कम्पनी वा फर्ममा गरिएको ऋण वा शेयर लगानी र त्यस्तो कम्पनी वा फर्मको धनी वा संचालकहरू एवं सहकारी संस्थाका संचालक समितिका पदाधिकारीहरू एकै भए नभएको विवरण,
- ८) जगेडा कोषको व्यवस्था र उपयोग,
- ९) ढुकुटी, कारोबार काउन्टर र मार्गस्थल नगदको विमा व्यवस्था भए नभएको, भएको भए सोको विवरण,
- १०) जोखिम कोषको व्यवस्था र जोखिममा रहेको लगानी,
- ११) आन्तरिक नियन्त्रण पद्धति प्रभावकारी भए नभएको सो को आधार,
- १२) लेखा समितिको सक्रियता, प्रभावकारिता र दिइएका सुझावहरूको कार्यान्वयनको अवस्था,
- १३) लिने दिने व्याज दरको औसत स्प्रेड दर र लिने दिने व्याजको अन्तर,
- १४) ऋण प्रवाहमा लिइएको सेवा शुल्कको दर र ऋण प्रवाहको

- काममा हुने खर्च सँगको तादम्यता,
- १५) कुल ऋण तथा शेयर लगानी एवं सम्पत्ति खरिदको शीर्षकगत विवरण,
- १६) लगानीको सुरक्षणको अवस्था र धितोको अवस्था,
- १७) नियमानुसार सरकारी राजस्व कट्टी र दाखिलाको अवस्था,
- १८) यसअघि गरिएको अनुगमन निरीक्षण प्रतिवेदन र सुझावहरुको कार्यान्वयनको अवस्था,
- १९) साधारण सभा एवं अन्य बैठकको नियमितता,
- (२०) यस मापदण्ड बमोजिम पालना नगरिएका प्रमुख व्यवस्थाहरु ।
- (ख) खण्ड (क) मा उल्लेखित मापदण्ड सम्बन्धमा कुनै द्विविधा उत्पन्न भएमा सम्बन्धित निकायमा लिखित रुपमा सुझाव माग गर्न सकिनेछ । यसरी सुझाव माग गरिएकोमा १ महिना भित्र स्पष्ट सुझावहरु लिखित रुपमै दिनु पर्नेछ,
- (ग) खण्ड (ख) बमोजिम दिइएको सुझाव र खण्ड (क) बमोजिमका मापदण्ड अनुसारका यथार्थ विवरणहरु प्रतिवेदनले प्रकाश नपारेमा सो को लेखा परीक्षण गर्ने लेखा परीक्षकलाई नियमानुसार आवश्यक कारवाहीका लागि आरोपलाई पुष्ट्याई गर्ने आवश्यक कागजात सहित नेपाल चार्टर्ड एकाउन्टेन्टस् संस्थामा उजुरी गरिनेछ ।

परिच्छेद-७

उजुरी तथा छानबिन

१८. उजुरी सम्बन्धी व्यवस्था:

- (१) ऐन, नियमावली तथा प्रचलित कानूनमा भएको व्यवस्थाका अतिरिक्त उजुरी सम्बन्धी व्यवस्था देहाय बमोजिम हुनेछ:
- (क) ऐन, नियमावली तथा यस मापदण्डको प्रतिकुल हुने गरी सहकारी संस्था तथा सदस्यले कार्य गरेमा वा तिर्नु/बुझाउनु पर्ने रकम नतिरे/ नबुझाएमा मन्त्रालयमा उजुरी गर्न सकिनेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम उजुरी गर्दा संस्था वा सदस्यले अनुसूची-६ बमोजिमको ढाँचाको उजुरी सम्बन्धी निवेदनका साथ आफैले प्रमाणित गरी निम्नानुसारका कागजात तथा प्रमाण पेश गर्नु पर्नेछ ।

(क) नाम, ठेगाना र सम्पर्क नम्बर खुल्ने निवेदन पत्र,

(ख) तिर्नु/बुझाउनु पर्ने रकम पुष्टि हुने रसिद/भौचर/नगद पास बुकको प्रतिलिपि,

(ग) सदस्यता प्रमाणपत्रको प्रतिलिपि,

(घ) नागरिकता प्रमाणपत्रको प्रतिलिपि,

(ङ) अन्य प्रमाण तथा कागजात भए सो को प्रतिलिपि ।

१९. छानबिन सम्बन्धी व्यवस्था: ऐन, नियमावली तथा प्रचलित कानूनमा भएको व्यवस्थाका अतिरिक्त छानबिन सम्बन्धी व्यवस्था देहाय बमोजिम हुनेछः

(क) दफा १८ बमोजिमको उजुरी प्राप्त भएपछि सम्बन्धित संस्था वा सदस्यलाई सो सम्बन्धमा पत्राचार गरी तिर्नु/बुझाउनु पर्ने रकम तिर्नु/बुझाउन वा सफाइ पेश गर्ने मौका प्रदान गरिनेछ,

(ख) खण्ड (क) बमोजिम तिर्नु/बुझाउनु पर्ने रकम नतिरे/नबुझाएमा वा सफाइ पेश नगरेमा थप प्रमाण झिकाइ वा अनुगमन गरी वा नगरी थप कारबाही गर्न सकिनेछ,

(ग) खण्ड (क) र (ख) का अतिरिक्त सामान्य प्रकृतिका विवादमा सम्बन्धित पक्षहरू बीच छलफल गराई विवादको समाधान गर्नमा भूमिका निर्वाह गर्न सकिनेछ ।

परिच्छेद – ८

विविध

२०. लाभांश वितरणमा प्रतिबन्ध: सहकारी संस्थाले संस्थाको अधिल्लो वर्ष सम्मको खुद संचित नोक्सान पुरा नभएसम्म सदस्यहरूलाई लाभांश बाड्न पाइने छैन । ऐनले तोके भन्दा बढी हुने गरी कुनै पनि नाममा शेयर सदस्यहरूलाई लाभांश बाड्न पाइने छैन ।

२१. जगेडा कोषमा सार्नुपर्ने: सहकारी संघ संस्थाहरूले वितरण गरी बाकी रहेको शेयर लाभांश कोष संरक्षित पूजी फिर्ता कोष र कर्मचारी बोनस कोषको रकम सोही वर्ष अनिवार्य रुपमा जगेडा कोषमा सार्नुपर्ने छ ।

२२. निष्क्रिय संघ संस्था:

- (१) लगातार २ (दुई) वर्ष देखि लेखापरीक्षण नगराउने र वार्षिक साधारण सभा नगर्ने र सम्बन्धित निकायमा समेत नियमित रुपमा विवरण नबुझाउने सहकारी संघ संस्थाहरुको निष्क्रिय सहकारी संघ संस्था मानी सो को विवरण सार्वजनिक गरिनेछ ।
- (२) नियमित रुपमा लेखापरीक्षण नगराउने, निर्धारित समयमा साधारण सभा सम्पन्न नगर्ने, सहकारीका मूल्य र सिद्धान्तहरु, प्रचलित ऐन, नियम, निर्देशन एवं मापदण्ड तथा विनियमको परिपालना नगरेसम्म त्यस्तो संघ संस्थाहरुलाई प्रदेश सरकारबाट उपलब्ध गराइने सेवा सुबिधाहरु उपलब्ध गराइने छैन ।
- (३) निष्कृत्य सुचीमा रहेका संघ संस्थाहरुलाई नियम अनुसार दर्ता खारेज तथा विघटनको प्रक्रिया लगिनेछ ।

२३. विनियम संशोधन नगरिने: संस्थाको प्रारम्भिक साधारण सभाले विनियम संशोधन गर्न सक्नेछैन ।

२४. आचारसंहिता सम्बन्धी व्यवस्था: संस्था/संघले सहकारी मूल्य र सिद्धान्तहरु एवं प्रचलित सहकारी ऐन तथा नियमावली, मापदण्ड तथा विनियमावलीमा आधारित भै संस्था/संघको पदाधिकारी र सदस्यहरुले पालना गर्नु पर्ने आचारसंहिता तयार गरी लागू गर्नु पर्नेछ ।

२५. सहकारी संस्थाको कार्यालय सम्बन्धी व्यवस्था:

- (१) संस्थाको कार्यालय तोकिएको कार्यक्षेत्र भित्र स्थापना गर्नु पर्नेछ ।
- (२) कार्यालयको स्थापना बढी शेयर सदस्यहरु बसोबास गर्ने क्षेत्रमा गर्नु पर्नेछ ।
- (३) संस्था/संघको कार्यालय स्थापना गरेको ७ दिन भित्र रजिष्ट्रारलाई लिखित रुपमा जानकारी गराउनु पर्नेछ ।
- (४) संस्था/संघको कार्यालय सार्नु पर्दा रजिष्ट्रारको पूर्व स्वीकृति लिई मात्र सार्नु पर्नेछ । कार्यालय सरेको सार्वजनिक रुपमा जानकारी गराउन उपयुक्त संचार माध्यमको उपयोग गर्नु पर्नेछ ।

२६. मासिक विवरण अध्यावधिक रुपमा राख्ने र रजिष्ट्रारलाई पठाउने:

- (१) कम्प्युटरमा अभिलेख राख्ने गरेका संस्थाहरुले आर्थिक तथा प्रशासनिक अभिलेखहरु मासिक रुपमा मुद्रण गरी प्रमाणित गरी राख्नु पर्नेछ । मासिक कारोवारको विवरण सदस्यहरुको जानकारीको लागि संघ संस्थाको कार्यालयले प्रकाशित गर्नु पर्नेछ ।

- (२) वार्षिक रु. १ करोड भन्दा बढी बचत तथा ऋणको कारोवार गर्ने सहकारी संस्थाहरूले अनुसूची-७ बमोजिमको ढाँचामा प्रत्येक महिना भुक्तान भएको मितिले ७ दिन भित्र रजिष्ट्रार समक्ष विवरण पेश गर्नु पर्नेछ । विवरण दाखिला नगर्ने संस्थालाई ऐन बमोजिम कारवाही हुनेछ ।
२७. **संचालक र लेखा सुपरिवेक्षण समितिको उम्मेदवार हुने व्यक्तिले मनोनयन पत्र पेश गर्ने:** संस्था वा संघको संचालक वा लेखा सुपरिवेक्षण समितिमा उम्मेदवार हुने व्यक्तिले अनुसूची-८ बमोजिमको ढाँचाको मनोनयन पत्र निर्वाचन समिति समक्ष पेश गर्नु पर्नेछ ।
२८. **लेखा सुपरिवेक्षण समितिले प्रतिवेदन पेश गर्नुपर्ने:** सहकारी संस्था वा संघको लेखा सुपरिवेक्षण समितिले प्रत्येक वार्षिक साधारण सभामा अनुसूची ९ बमोजिमको वार्षिक प्रतिवेदन पेश गर्नुपर्नेछ ।
२९. **सम्पत्ति खरिद विक्रि गर्दा पारदर्शिता अपनाउनु पर्ने:** सहकारी संस्थाले अचल सम्पत्ति खरीद वा बिक्री गर्दा साधारण सभाको निर्णय, निर्धारित खरीद बिक्री प्रक्रिया, घटाघट वा बढाबढको प्रक्रियाबाट संस्थालाई बढी फाइदा हुन सक्ने अवस्था र सदस्यहरूको गुनासो नआउने गरी पारदर्शिताको प्रणाली अबलम्बन गर्नु पर्नेछ । संस्थाले घर जग्गा लगायत अचल सम्पत्ति खरीद बिक्री गर्दा पारदर्शी प्रक्रिया अबलम्बन गरे नगरेको साथै प्रचलित मूल्य बाट घटी बढी गरी संस्थाको अहित गरे नगरेको वारेमा अनुगमन गरी आवश्यक निर्देशन दिन सकिनेछ ।
३०. **सम्पत्ति अन्य व्यक्ति वा निकायको नाममा राख्न नहुने:** संस्था/संघको सम्पत्तिहरू आफ्नै नाममा राख्नु पर्नेछ। सम्पत्तिहरू व्यक्ति वा अन्य कुनै निकायको नाममा राखेको पाइएमा सम्बन्धित पदाधिकारी र निर्णयमा सहभागी पदाधिकारीहरूलाई प्रचलित कानून बमोजिम कारवाही गरिनेछ ।
३१. **विज्ञापन मार्फत् सदस्यता बिस्तार गर्नमा प्रतिवन्ध:** संस्थाले सार्वजनिक रुपमा उपहार योजना राखी वा आकर्षक विज्ञापन गरी शेयर बिक्री, वचत संकलन र ऋण प्रवाह गर्न पाउने छैन । यस मापदण्डको प्रतिकूल हुने गरी विज्ञापन वा सूचना वा दृश्य सामाग्री प्रकाशन वा प्रसारण गरेमा प्रचलित कानून बमोजिम कारवाही हुनेछ ।
३२. **नगद मौज्जातको सुरक्षित व्यवस्थापन गर्नु पर्ने:**
- (१) वचत तथा ऋणको कारोवार गर्ने प्रत्येक संघ/संस्थाले आफ्नो कार्यालयमा रहने न्यूनतम नगद मौज्जात, मार्गस्थल नगद र कारोवार काउन्टरको विमा गर्नु पर्नेछ ।

- (२) उपदफा (१) बमोजिम विमा गरिएको भन्दा बढी रकम कार्यालयमा मौज्दात राख्न पाइने छैन ।
- (३) नगद रकम बैंकमा जम्मा नगरी नगदै कारोवार गर्ने र कुनै संचालक वा शेयर सदस्य वा कर्मचारीले प्रयोग गर्न पाइने छैन ।

३३. बचत तथा ऋणको वित्तिय कारोवार गर्ने संस्थाले गर्ने नहुने कामहरु:

बचत तथा ऋणको वित्तिय कारोवार गर्ने संस्थाले ऐन तथा नियमावलीले बन्देज गरेका कामका अतिरिक्त देहायका कामहरु गर्नु गराउनु हुँदैन:

- (क) वासलत बाहिरको कारोवारहरु (जस्तै प्रतितपत्र, जमानत आदि),
- (ख) सदस्यहरुलाई अधिविकर्ष (Overdraft) कर्जा प्रवाह,
- (ग) ब्यापारिक उद्देश्यले घर जग्गाको खरिद विक्रि तथा संचालकहरुको लगानीमा खोलिएको निजी उद्योग व्यवसायमा लगानी,
- (घ) स्पष्ट नीति अनुसार गरिने लघु कर्जा कार्यक्रम बाहेक विना सुरक्षणमा कर्जा प्रवाह,
- (ङ) सुनचाँदी र शेयर प्रमाणपत्र धितो राखी कर्जा प्रवाह,
- (च) चलित खाता संचालन गर्ने,
- (छ) एकमुष्ट ३ वर्ष भन्दा बढी अवधिको आबधिक बचत स्वीकार गर्ने,
- (ज) विदेशी मुद्राको कारोवार वा मुद्रा विनिमय ।

३४. सम्पत्ति शुद्धिकरण निवारण ऐन नियमको कार्यान्वयन:-

- (१) वित्तिय कारोवार गर्ने सहकारीका संघ संस्थाले प्रचलित सम्पत्ति शुद्धिकरण (मनी लाउन्डरिङ्ग) निवारण ऐन, नियमावली र निर्देशनमा भएका व्यवस्थाहरु अनिवार्य रुपमा पालना गर्नु गराउनु पर्नेछ ।
- (२) वित्तिय कारोवार गर्ने संस्था/संघले आफ्ना प्रत्येक सदस्यको स्पष्ट रुपमा अभिलेख राख्नु पर्नेछ ।
- (३) वित्तिय जानकारी इकाइमा पठाउनु पर्ने विवरण नियमित र निरन्तर रुपमा पठाउने व्यवस्थाका लागि प्रत्येक वित्तिय कारोवार गर्ने सहकारी संस्था र संघले संचालक समितिको निर्णय बमोजिम कार्यान्वयन अधिकृत तोक्नु पर्नेछ ।
- (४) यस सम्बन्धमा सम्बन्धित निकायले गर्ने अनुसन्धान वा माग गरेको विवरणहरु उपलब्ध गराई नियमन गर्ने कार्यमा सहयोग गर्नु सबै संस्था/संघको कर्तव्य हुनेछ ।

३५. खारेजी र बचाउ:

- (१) सहकारी संघ/संस्था दर्ता, संचालन, अनुगमन तथा नियमन सम्बन्धि मापदण्ड २०७७ खारेज गरिएको छ । सो मापदण्ड बमोजिम भए गरेका काम कारबाहीहरू यसै मापदण्ड बमोजिम भए गरेको मानिनेछ ।
- (२) यस मापदण्डमा गरिएको व्यवस्थाहरूको पालनाका लागि मापदण्ड जारी भएपछि साधारण सभामा विनियम संशोधनका लागि प्रस्ताव पेश गरी पारित गराई कार्यान्वयन गर्नु गराउनु पर्नेछ । विनियममा गरिएको व्यवस्थाहरू यस मापदण्डसँग बाझिएमा बाझिएको हद सम्म अमान्य हुनेछ ।

अनुसूची १
(दफा १४ सँग सम्बन्धित)

सहकारी संघसंस्थाहरूको नियमित अनुगमन फाराम

क. संस्थाको परिचय

- १) सहकारी संस्थाको नाम :-
- २) दर्ता नं:- दर्ता मिति :- दर्ता भएको कार्यालय :-
- ३) ठेगाना :-
- ४) शेयर पूँजी :- (प्रति शेयर रु :-)
- ५) कार्यक्षेत्र :-
- ६) संचालक समितिको सदस्य संख्या :- महिला पुरुष जम्मा
- ७) कर्मचारी संख्या :- महिला पुरुष जम्मा
- ८) सदस्य संख्या :-

जम्मा :-	पुरुष :-	महिला :-	संस्थागत :-
----------	----------	----------	-------------

- ९) बचतकर्ताहरूको संख्या

जम्मा :-	पुरुष :-	महिला :-	संस्थागत :-
----------	----------	----------	-------------

- १०) ऋणीहरूको संख्या

जम्मा :-	पुरुष :-	महिला :-	संस्थागत :-
----------	----------	----------	-------------

- ११) प्रयोग गरेको सफ्टवेयर :-
- १२) सहकारी व्यवस्थापन सूचना प्रणालिमा आवद्ध भए, नभएको
- १३) सदस्य सेवा केन्द्र वा अन्य कुनै सम्पर्क कार्यालय भए/नभएको । भए सख्या उल्लेख गर्ने
- १४) सम्पर्क व्यक्तिको नाम : पद: मोवाइल नं :

ख संस्थाको गतिविधिको सामान्य जानकारी (अनुगमन अवधिसम्म संक्षिप्त वित्तीय विवरण)

- क. शेयर पूँजी : रु.
- ख. कूल बचत : रु.
- ग. कूल ऋण लगानी : रु.
- घ. चालु आ. व. को हालसम्ममा सदस्य उत्पादन खरिद : रु.
- ङ. चालु आ. व. को हालसम्ममा सदस्यलाई सामाग्री बिक्री : रु.
- च. चालु आ. व. को हालसम्ममा सदस्यको उत्पादन बिक्री : रु

छ. चालु आ. व. को हालसम्ममा कूल आम्दानी : रु.

ज. चालु आ. व. को हालसम्ममा कूल खर्च : रु.

ग. निम्न विषयहरूको अनुगमन गर्ने

१. संस्थाले ऐनको दफा ४७ बमोजिम मुख्य र सहायक कारोवारको मापदण्ड मिलान गरे नगरेको
२. बचत तथा ऋणको कारवारको हकमा संस्थाले PEARLS मापदण्डको पालना गरे नगरेको
३. भाखा नाघेको ऋणाको अवस्था र सो बमोजिम जोखिम व्यहोर्ने कोषको व्यवस्था गरे नगरेको
४. नियमित रुपमा लेखापरीक्षण र साधारण सभा भएको वा नभएको
५. नियमित रुपमा वार्षिक प्रतिवेदन बुझाएको वा नबुझाएको
६. संचालक समिति र लेखा सुपरिवेक्षण समितिको बैठक नियमित रुपमा भएको वा नभएको
७. लेखा सुपरिवेक्षण समितिले नियमित रुपमा संस्थाको आर्थिक कारोवारको सुपरिवेक्षण गरी संचालक समितिलाई सुझाव दिने कार्य गरे नगरेको
८. संस्थाले स्वीकृत कार्यक्षेत्र भन्दा बाहिर कारोवार गरे नगरेको
९. संस्थाले स्वीकृति विना सेवाकेन्द्रहरू संचालन गरे नगरेको
१०. संचालक समिति र लेखा सुपरिवेक्षण समितिको अवधि समाप्त हुनुअघि निर्वाचन गरी नयाँ समितिलाई जिम्मेवारी सुम्पे नसुम्पेको

ग. अनुगमनकर्ताले अनुगमन गर्न आवश्यक देखेको अन्य विषयहरू भए अनुगमन गरी उल्लेख गर्ने

- १
- २
- ३
- ४
- ५

घ. नियमित अनुगमनका आधारमा संस्थामा देखिएका कैफियतहरू उल्लेख गर्ने

- १
- २

३

४

५

अनुगमनकर्ताको दस्तखत :

मिति:

नाम :

पद:

कार्यालय :

अनुसूची २
(दफा १४ सँग सम्बन्धित)

सहकारी संघ संस्थाहरुको सघन अनुगमन फाराम
(बचत तथा ऋण मुख्य कारोवार भएका संस्थाहरुको लागि)

क. संस्थाको परिचय

- १) सहकारी संस्थाको नाम :-
- २) दर्ता नं:- दर्ता मिति :- दर्ता भएको कार्यालय :-
- ३) ठेगाना :-
- ४) शेयर पूँजी :- (प्रति शेयर रु :-)
- ५) कार्यक्षेत्र :-
- ६) संचालक समितिको सदस्य संख्या :- महिला पुरुष जम्मा
- ७) कर्मचारी संख्या :- महिला पुरुष जम्मा
- ८) सदस्य संख्या :-

जम्मा :-	पुरुष :-	महिला :-	संस्थागत :-
----------	----------	----------	-------------

- ९) बचतकर्ताहरुको संख्या

जम्मा :-	पुरुष :-	महिला :-	संस्थागत :-
----------	----------	----------	-------------

- १०) ऋणीहरुको संख्या

जम्मा :-	पुरुष :-	महिला :-	संस्थागत :-
----------	----------	----------	-------------

- ११) प्रयोग गरेको सफ्टवेयर :-

- १२) सहकारी व्यवस्थापन सूचना प्रणालिमा आवद्ध भए, नभएको

- १३) सदस्य सेवा केन्द्र वा अन्य कुनै सम्पर्क कार्यालय भए/नभएको ।भए सख्या उल्लेख गर्ने

- १४) सम्पर्क व्यक्तिको नाम : पद: मोवाइल नं :

ख. संस्थाको वित्तीय अवस्थाको अनुगमन (PEARLS)

पछिल्लो मितिको सन्तुलन परीक्षण, नाफानोक्सान हिसाब र वासलात र गत वर्षको सन्तुलन परीक्षण, नाफानोक्सान हिसाब र वासलात लिई निम्न अनुसारका मुख्य सूचकहरुको पर्स विश्लेषण (PEARLS Analysis) गर्ने ।

सि.नं	क्षेत्र	सूत्र	मानक	संस्थाको अवस्था
१	P१	ऋण नोक्सानी व्यवस्था / १२ महिनाभन्दा बढी भाखा नाघेको ऋण	१०० %	

सि.नं	क्षेत्र	सूत्र	मानक	संस्थाको अवस्था
२	P२	खूद ऋण नोकसानी व्यवस्था / १२ महिनाभन्दा बढी भाखा नाघेको ऋण	३५ %	
३	P६	खूद सम्पत्ति / जम्मा शेयर र बचत	घटीमा ११० %	
४	E१	खूद ऋण लगानी / जम्मा सम्पत्ति	७० देखि ८०%	
५	E५	कूल बचत / जम्मा सम्पत्ति	७० देखि ८०	
६	E६	बाह्य ऋण / जम्मा सम्पत्ति	बढीमा ५ %	
७	E७	शेयर पूँजी / जम्मा सम्पत्ति	१० देखि २० %	
८	E८	संस्थागत पूँजी / जम्मा सम्पत्ति	घटीमा १० %	
९	A१	जम्मा भाखा नाघेको ऋण / जम्मा ऋण लगानी	बढीमा ५ %	
१०	A२	आर्जन नगर्ने सम्पत्ति / जम्मा सम्पत्ति	बढीमा ५ %	
११	R५	बचतमा जम्मा व्याज / औसत बचत	वजारदर / मूद्रा स्फिति भन्दा बढी	
११	R७	शेयर लाभांश / औसत शेयर	वजारदर / मूद्रा स्फिति भन्दा बढी	
१२	R९	जम्मा संचालन खर्च / औसत जम्मा सम्पत्ति	५ प्रतिशत	
१३	R१२	खूद आम्दानीरऔसत जम्मा सम्पत्ति	E९ अनुसार हुनेगरी	
१४	L१	(अल्पकालीन लगानी + तरल सम्पत्ति - अल्पकालीन दायित्व) / जम्मा बचत	घटीमा १५ %	
१५	S११	सम्पत्तिमा वृद्धि	मूद्रा स्फिति भन्दा बढी	

ग. संस्थाको समग्र व्यवस्थापकीय पक्षको अनुगमन (MoLMCPA)

क. बचत तथा ऋण परिचालन (Mobilisation of Saving and Credit)

- १) संस्थाको बर्तमान ऋणका न्युनतम र अधिकतम ब्याजदर :
- २) संस्थाको बर्तमान बचतका न्युनतम र अधिकतम ब्याजदर :
- ३) निम्न कारोवारहरु गरे नगरेको :-
 - क. सुनचाँदी धितोमा कर्जा लगानी ख. गल्ला कर्जा, लगानी
 - ग. चल्ली खाता संचालन घ. ओ.डी.कर्जा लगानी
 - ड. आफ्नै संस्थाको शेयरको सुरक्षणमा ऋण लगानी
 - च. घर जग्गा किनबेच
- ४) संस्थाले ऋणमा ब्याज बाहेक लिने व्यवस्थापन/सेवा शुल्क लगायतका अन्य रकमहरु लिने गरेको, नगरेको

- ५) संस्थाको बचत र ऋणबीचको ब्याजदरको औसत अन्तर (Spread Rate):-
- ६) ऋण तथा सापटमा पाकेको व्याज, नगद प्राप्ति Cash Basis को आधारमा आम्दानी जनाएको र बचतमा प्रदान गर्ने व्याज Accrual Basis लेखांकन गरेको छ, छैन ?
- ७) संस्थाले ऋण लगानी गर्दा कूल पूँजी कोषका अनुपातमा व्यक्तिगत ऋण सीमा तोकेको छ, छैन
- ८) वचत तथा ऋण नीति तयार गरे, नगरेको
- ९) संस्थाले ऋण उपसमितिको सिफारीसमा ऋण लगानी गरे, नगरेको
- १०) तोकिए बमोजिम ऋणको बर्गिकरण सहित ऋण नोकसानी ब्यवस्था गरे, नगरेको
- ११) संस्था दर्ता हुँदाका बखतका बाहेक अन्य सदस्यहरुका हकमा सदस्य बनेको तीन महिना नियमित बचत गरेपछि मात्र ऋण लगानी गर्नुपर्ने पालना भए, नभएको]
- १२) संस्थाबाट ऋण प्रवाह गर्दा माग गरिने कागजातहरु, धितो मुल्यांकन लगायत अन्य प्रकृयाहरु :-
- १३) ऋण स्वीकृत गर्ने अख्तियारी कसलाई दिइएको छ ऋण स्वीकृति प्रक्रिया (छोटकरीमा)
- १४) संस्थाको बचत तथा ऋणको ब्याजदर संचालक समितिबाट गर्ने गरे, नगरेको
- १५) संस्थाका सबै कारोबारको विवरणको जिन्सी तथा यान्त्रिक संरक्षण (Back-Up) राखे, नराखेको
- १६) गैर सदस्यसंग बचत तथा ऋणको कारोवार गरेको नगरेको
- १७) संस्थाले प्रदान गरेको ऋणमा लाग्ने व्याजलाई मूल ऋणमा पूँजीकृत गरेको नगरेको
- १८) संस्थाले सदस्यको बचत रकम सदस्यबीच ऋण लगानी संधीय सरकारले जारी गरेको ऋणपत्र वा नेपाल राष्ट्र बैंकले जारी गरेको ट्रेजरी बिल, राष्ट्रिय सहकारी बैंकको शेयर खरिद गर्न वाहेक अन्य प्रयोजनमा लगानी भएको, नभएको
- १९) सन्दर्भ व्याजदर सम्वन्धी व्यवस्थाको पालना भएको, नभएको
- २०) संस्थाले प्राथमिक प्रँजीकोषको १५ गुणा भन्दा बढी बचत संकलन गरेको, नगरेको

- ख. कानूनी प्रावधान (सहकारी ऐन, नियम र विनियम) पालनाको अवस्था (Legal Obligations)**

- 22

- १४) संस्थाले जगेडा कोष बाहेकका कोषहरु तिनको उद्देश्य अनुसार उपयोग गर्ने गरे, नगरेको
- १५) संस्थाले ऋण प्रवाह, बचत संकलन र शेयर बिक्रीका लागि बिज्ञापन गर्ने गरेको, नगरेको
- १६) गैरनेपाली/कार्यक्षेत्र बाहिरका ब्यक्तिहरु/गैरसदस्यहरुसंग कारोबार गरे, नगरेको
- १७) शेयर सदस्यताको निर्णय कसले गर्ने गरेको, कागजात के के संलग्न गर्ने, गरेको
- १८) लेखापरीक्षकको पारीश्रमीकको निर्णय साधारण सभाबाट गर्ने गरे, नगरेको
- १९) संस्थाका बर्तमान संचालकहरु समानान्तर सहकारी संस्था, बैंक तथा बित्तिय संस्थाको संचालक पदमा समेत बहाल भएको भए त्यसको विवरण
- २०) संस्थाको पहुँच संस्थाको कार्यक्षेत्रभरि रहेको, नरहेको
- २१) संस्थाको विषय अनुसारको मुख्य कारोवार गरेको, नगरेको
- २३) आवश्यकता अनुसार विषयगत उपसमितिहरु गठन गरी कार्यविभाजन गरेको, नगरेको

ग. व्यवस्थापन (Management)

क) अभिलेख व्यवस्थापन

- १) सहकारी कानून बमोजिम राखुपर्ने निम्न अभिलेखहरु राखे नराखेको
 - क) प्रचलित लेखामान अनुसार वित्तीय कारोवारको अभिलेख
 - ख) सदस्य दर्ता किताव
 - ग) सभा समिति र उपसमितिका निर्णय पुस्तिका
 - घ) नगद वही
 - ङ) अन्य संघसंस्थासंग भएको कारोवारको अभिलेख
 - च) शेयर दर्ता किताव
 - छ) स्टक विवरण
 - ज) ऋण लेनदेन दर्ता किताव
 - झ) वेरुजू एवं सम्परीक्षण खाता
 - ञ) सहायक खाताहरु
 - ट) कानूनले तोकेबमोजिमका वित्तीय विवरणहरु
 - ठ) अनुदान प्राप्ति र परिचालन विवरण

२. संस्थाले सफ्टवेयरमा हिसाव राखेको भए सो को भरपर्दो व्याकअपको व्यवस्था भए नभएको
३. संस्थाको सक्कल विनियम तथा दर्ता प्रमाणपत्र संस्थामा भए नभएको
४. संचालक तथा लेखा समितिका सदस्यहरूको विवरण अद्यावधिक भए नभएको
५. ऋण लगानीका फाइलहरू पूर्ण, अद्यावधिक र सुरक्षित भए नभएको
६. सफ्टवेयरमा हिसाव राखेको भए नियमित रूपमा प्रतिवेदनहरू प्रिन्ट गरी प्रमाणित गरी राख्ने गरे नगरेको
७. कोषहरूको विवरण स्पष्ट देखिने गरी अभिलेख राख्ने नराखेको
८. संस्थाको कम्तिमा विगत पाँच वर्षको सक्कल लेखापरीक्षण प्रतिवेदनहरू संस्थामा उपलब्ध भए नभएको

ख. कर्मचारी व्यवस्थापन (Employee Management)

१. कर्मचारी भर्ना तथा छनोट प्रक्रिया निष्पक्ष र पारदर्शी भएको, नभएको
२. कर्मचारीहरूलाई नियुक्ति पत्र दिएको, नदिएको
३. कर्मचारीहरूलाई उपलब्ध गराइएको सेवा सुविधा तथा सुरक्षणका हिसावले कर्मचारी सन्तुष्ट रहेको, नरहेको
४. सदस्य संख्याको अनुपातमा सेवा प्रवाहका लागि कर्मचारीहरूको प्रयाप्तता भएको, नभएको (सामान्यतः ३०० सदस्य बराबर १ कर्मचारी)
५. कर्मचारीहरूलाई कार्यविवरण तोकी कामप्रति जिम्मेवार र जवाफदेही बनाएको, नबनाएको
६. कर्मचारीको कार्यसम्पादन मूल्यांकन आवधिक रूपमा गर्ने गरेको, नगरेको
७. कार्यालयको वातावरण कर्मचारी र सदस्य मैत्री भएको, नभएको
८. सबै कर्मचारीहरूलाई समान व्यवहार र अवसर, उचित व्यक्तिलाई उचित स्थान, प्रोत्सहान, पुरस्कार र दण्ड सँजायको व्यवस्था भएको, नभएको

ग. नगद ब्यवस्थापन (Cash Management)

- १) नगद रकमको ढुकुटी, काउन्टर तथा मार्गस्थ बीमा गरेःनगरेको (गरेको भए, बीमा रकम र म्याद)

- २) दुकुटीमा रहने नगद मौज्दातको विवरण खुल्ने गरि क्यास बुकमा राख्ने गरे, नगरेको,
- ३) दुकुटीमा रहने नगद मौज्दात सम्बन्धित कर्मचारी र कार्यकारी प्रमुखले प्रमाणीत गरि राख्ने गरे, नगरेको
- ४) दुकुटीमा रहने नगद मौज्दात रकम कारोबारका लागि प्रयोग गर्दा बुझबुझारथ गरी लिनेदिने गरे, नगरेको
- ५) दुकुटीमा रहने नगद मौज्दातमा भा.रु. लगायत अन्य बिदेशी मुद्राको प्रयोग गर्ने गरे, नगरेको
- ६) दुकुटीमा रहने नगद मौज्दातको समय समयमा भौतिक परीक्षण गर्ने गरे, नगरेको
- ७) दुकुटीको मुल तथा सहायक सांचो स्पष्ट जिम्मेबारी बांडफांड सहित लिने गरे, नगरेको

घ. सदस्य व्यवस्थापन [Memmber Management]

- १) सदस्यहरुलाई कारोवारी, साधारण र संस्थापक भनि बिभेद गरे, नगरेको
- २) सदस्यताका लागि सहज प्रक्रिया, अंकित शेयर र प्रवेश श्रल्क र अन्य कृत्रिम वन्देज हटाई खुला र सहज सदस्यता प्रक्रिया अपनाइएको छ, छैन ?
- ३) नवप्रवेशी सदस्य तथा अन्य सदस्यहरुको लागि सहकारी सम्बन्धी आधारभूत तालिम संचलान गरेको, नगरेको
- ३) साधारण सभा, कार्यक्रमहरु, व्यवसायिक तालिम, उत्पादन, वाजरीकरण तथा अन्य कारोवारमा सदस्यहरुको सक्रिय र जिम्मेवारीपूर्ण सहभागिता भएको, नभएको
- ४) सदस्यहरुलाई सीपमुलक तालिमहरु नियमित रुपमा संचालन गर्ने गरेको, नगरेको
- ५) सदस्यहरुको वस्तुगत (Product based) र वस्तीगत (Hamlet based) समूहहरु बनाई व्यवसायिक कार्यमा र निर्णय प्रक्रियामा सहभागी गराएको, नगराइएको
- ६) सदस्यको लागि स्वास्थ्य उपचार कोष,वीमा, सुत्केरी तथा नवजात शिशु राहत,आपत्कालीन सहयोग जस्ता सदस्य सेवा र सुरक्षणका कार्यक्रमहरु संचालन गरेको, नगरेको

- ७) सदस्यहरूसंग नियमित सम्पर्क गर्ने संयन्त्र तयार रहेको, नरहेको
- ८) सदस्यहरुको उत्पादन प्रवर्धन र वजारीकरणमा सहयोग पुग्ने क्रियाकलापहरु संचालन गरेको नगरेको
- ९) संस्थाको कार्यालय सदस्यहरुलाई पहुँच पुग्ने स्थानमा भएको, नभएको
- १०) संचालक समिति र लेखा समितिको निर्वाचनमा हरेक सदस्यले सहज र समान रूपमा सहभागी हुने व्यवस्था भएको, नभएको

ड. सरोकारवाला निकायहरूसंग समन्वय (Coordination with Stakeholders)

१. जिल्ला र प्रदेशस्तरका विषयगत सहकारी संघ र सहकारी संघ तथा विषयगत केन्द्रीय सहकारी संघ तथा सहकारी बैंकको सदस्य भएको, नभएको
२. स्थानीय तहसंग समन्वय गरी सदस्य हितका कार्यक्रमहरु संचालन गरेको, नगरेको
३. प्रदेशस्तर एवं संघ स्तरका मन्त्रालय तथा कार्यालयहरूसंग समन्वय गरी कार्यक्रमहरु संचालन गरेको, नगरेको
४. गैर सरकारी संस्थाहरूसंग समन्वय गरी कार्यक्रम संचालन गरेको, नगरेको
५. अन्तर सहकारी कारोवार गरेको, नगरेको
६. प्रशासनिक तथा सुरक्षा सम्बन्धी निकायहरूसंग समन्वय गरी काम गरेको, नगरेको
७. सदस्यलाई उत्पादन सामाग्री आपूर्ति तथा वजारीकरणका लागि सम्बन्धित पक्षसंग समन्वय गरी कार्य गरेको, नगरेको
८. स्थानीय नागरिकहरूसंग नियमित अन्तरक्रिया गरी सदस्य विस्तारका लागि पहल गरेको, नगरेको
- ९) सदस्यको स्वास्थ्य, सुरक्षण तथा जीवनयापनका अन्य क्रियाकलापहरुमा सम्बन्धित निकायहरूसंग समन्वय गरी सदस्य हितमा काम गरेको, नगरेको
- १०) आवश्यकता अनुसार अन्य विभिन्न सरोकारवालाहरूसंग समन्वय गर्ने गरेको नगरेको

च. नीति तथा योजना (Policy and Planning)

- १) संस्थाले दूरदृष्टि (Vision) तथा ध्येय (Mission) सहितको रणनीतिक योजना तयार गरेको, नगरेको
- २) बार्षिक कार्यक्रम तथा बजेट तयार पारे, नपारेको
- ३) संस्थाको उद्देश्य अनुसारको व्यवसायिक योजना भए, नभएको
- ४) कर्मचारी प्रशासन नियमावली भए, नभएको
- ५) आर्थिक प्रशासन नियमावली भए, नभएको
- ६) शेयर सदस्य नीति तथा कार्यविधि भए, नभएको
- ७) सुशासन तथा स्वनियमन नीति भए, नभएको
- ८) आन्तरिक तथा बाह्य लेखापरीक्षण नीति भए, नभएको
- ९) कोष परिचालन तथा तरलता व्यवस्थापन कार्यविधि भए, नभएको
- १०) वीमा एवं सामाजिक सुरक्षा सम्बन्धी नीति तथा कार्यविधि भए, नभएको
- ११) साधारण सभा एवं अन्य बैठकहरू संचालन नीति भए, नभएको
- १२) विप्रेषण संचालन सम्बन्धी कार्यविधि भए, नभएको
- १३) महिला, युवा सहित समग्र सदस्य परिचला नीति भए, नभएको
- १४) अभिलेख व्यवस्थापन नीति तथा कार्यविधि भए, नभएको
- १५) सेवा केन्द्रहरू भएमा सो केन्द्र संचालन गर्ने नीति भए, नभएको
- १६) निर्वाचन नीति भएको, नभएको
- १७) विनियम, नीति तथा कार्यविधिहरू समयानुकूल अद्यावधिक गर्ने गरेको छ, छैन

छ. जवाफदेहिता र पारदर्शिता (Accountability and Transparency)

- १) साधारण सभा सम्पन्न भएको ३० दिन भित्र लेखापरीक्षण प्रतिवेदन, अध्यक्षले प्रमाणीत गरेको साधारण सभाकार्निर्णयको प्रतिलिपि, सदस्यहरूको उपस्थिति विवरण सम्बन्धीत कार्यालयमा पेश गरे, नगरेको
- २) संचालक र लेखा समिति सदस्यका उम्मेदवारहरूले मनोनयनका साथमा शेयर प्रमाणपत्रको प्रतिलिपि, कार्यक्षेत्रभित्र स्थायी बसोवास गरेको प्रमाण, संस्थासंग कुनै बक्यौता नरहेको प्रमाण, ऋण कालोसुचीमा नपरेको स्वघोषणा आदि कागजात पेश गरे, नगरेको

- ३) संचालक समिति निर्वाचित भएको मितिले ३० दिनभित्र संचालकहरूको फोटो र तीन पुस्ते सहितको २ प्रति विवरण सम्बन्धित कार्यालयमा पेश गरे, नगरेको
- ४) संचालक समिति, लेखा समिति, र ऋण उप समिति सदस्यहरूले संस्थाबाट लिएको ऋणको विवरण चौमासिक रुपमा सम्बन्धित कार्यालयमा पेश गरे, नगरेको
- ५) संचालकहरूले संस्थाबाट उपभोग गरिरहेको बित्तिय तथा अन्य सुबिधाहरु :-
- ६) पछिल्लो आन्तरिक र बाह्य लेखापरीक्षकहरूका मुल कैफियतहरु :-
- ७) ऋण तथा बचतको ब्याजदर परिवर्तन भएको सुचना सदस्यहरूलाई दिने गरेको, नगरेको
- ८) संचालक र लेखा समिति पदाधिकारीहरूले संस्थामा नियमित बचत गर्ने गरेको, नगरेको
- ९) संस्थाको साईनबोर्ड मापदण्डले तोके बमोजिमको रहे, नरहेको
- १०) सम्पत्ति शुद्धीकरण निवारण सम्बन्धी कानून बमोजिमको विवरण सम्बन्धित निकायमा नियमित रुपमा पठाउने गरे, नगरेको
- ११) कार्यान्वयन अधिकारी (कम्प्लायन्स अफिसर) को नियुक्ती भए, नभएको
- १२) सदस्यहरूलाई सूचना दिन तथा गुनासो सुनुवाई गर्नकालागि सदस्य वडापत्र, सूचना पाटी, उजुरी तथा गुनासो पेटिका, वित्तीय सूचना पाटी, इलेक्ट्रिक बोर्ड लगायतको व्यवस्था भएको, नभएको
- १३) प्रगति प्रतिवेदनहरु, वासलात, संस्थाको विनियम, नीति तथा निर्णयहरूको जानकारी सदस्यहरु तथा सरोकारवालाहरूले सहज रुपमा जानकारी पाउने व्यवस्था गरेको छ, छैन
- १४) सदस्य, संचालक तथा कर्मचारिरुले संस्थाको नीति, नियम र आचार संहिताको पालना गरेको, नगरेको
- १५) संचालक समितिका सबै पदाधिकारीहरु सक्रिय, स्वउत्तरदायी, निर्णय प्रक्रियामा सहभागी, निर्णय प्रति प्रतिवद्ध र संस्थाका हरेक गतिविधिमा सक्रिय रुपमा सहभागी हुने गरेको, नगरेको
- १६) संचालक समितिको वनावट समावेशी प्रकृतिको भएको, नभएको

१७) लेखा सुपरिवेक्षण समितिले चौमासिक रुपमा प्रतिवेदन तथा वार्षिक प्रतिवेदन तयार गरी पृष्ठपोषण दिने गरेको, नगरेको

ज. सदस्य केन्द्रियता गणना

क) संस्थापकीय सरोकार $\frac{\text{आन्तरिक पूँजी (शेयर पूँजी++जगेडा कोष +घाटापूर्ति कोष)}}{\text{जम्मा पूँजी (आन्तरिक पूँजी, बचत र ऋण लिएको)}}$

ख) संचालकीय सक्रियता $\frac{\text{पछिल्लो साधारण सभामा उपस्थित सदस्य संख्या}}{\text{जम्मा सदस्य संख्या}}$

ग) संरक्षकीय सम्बन्ध $\frac{\text{ऋण लिने सदस्य संख्या}}{\text{जम्मा सदस्य संख्या}}$

औसत सूचक $\frac{\text{क + ख + ग}}{३}$

संघ संस्थाको आधिकारिक व्यक्तिको हस्ताक्षर/संस्थाको छाप

नामः पदः मोबाइल नंः

अनुगमन टोली

नामः पद कार्यालयः हस्ताक्षरः

१.

२.

३.

मितिः

अनुसूची ३
(दफा १४ सँग सम्बन्धित)

सहकारी संघ संस्थाहरूको सघन अनुगमन फाराम
(बचत तथा ऋण बाहेक मुख्य कारोवार भएका संस्थाहरूको लागि)

क. संस्थाको परिचय

- १) सहकारी संस्थाको नाम :-
- २) दर्ता नं:- दर्ता मिति :- दर्ता भएको कार्यालय :-
- ३) ठेगाना :-
- ४) शेयर पूँजी :- (प्रति शेयर रु :-)
- ५) कार्यक्षेत्र :-
- ६) संचालक समितिको सदस्य संख्या :- महिला पुरुष जम्मा
- ७) कर्मचारी संख्या :- महिला पुरुष जम्मा
- ८) सदस्य संख्या :-

जम्मा :-	पुरुष :-	महिला :-	संस्थागत :-
----------	----------	----------	-------------

९) प्रति सदस्य मासिक नियमित बचत रकम रु.

१०) हालसम्मको जम्मा बचत रकम रु.

११) ऋणी सदस्य संख्या:

१२) जम्मा ऋण लगानी रकम रु.

१३) मुख्य कारोवार:

१४) व्यवसायिक कारोवार

**क. सदस्य उत्पादन (कृषि, दुग्ध, च्याउ, मह, चिया, जडिबुटी, सुपारी अन्य)
सम्बन्धी कारोवार**

१. सदस्य उत्पादन खरिद (आ. व.....)

सि.नं.	सामाग्रीको नाम	परिमाण	रकम रु.	कैफियत
१				
२				
३				
४				
५				

- २) सदस्यहरूलाई उत्पादन सामाग्री (मल, बीउ, औषधी, दाना आदि) बिक्री (आ. व.....)

सि.नं.	सामाग्रीको नाम	परिमाण	रकम रु.	कैफियत	सि.नं.
१					
२					
३					
४					
५					

२. सदस्यहरूलाई उपभोग्य सामाग्री बिक्री सम्बन्धी कारोवार (आ. व.....)

सि.नं.	सामाग्रीको नाम	परिमाण	रकम रु.	कैफियत
१				
२				
३				
४				
५				

- १५) व्यवसायिक कारोवारमा लगानी

- क) स्वलगानी रु.
ख) अनुदान लिएको रु.
ग) ऋण लिएको रु.

- १६) ऋण तथा अनुदान प्रदान गर्नेसंस्था

- क)
ख)
ग)
घ)
ङ)

१७. कानूनी प्रावधान (सहकारी ऐन, नियम र विनियम) पालनाको अवस्था (Legal Obligations)

- १) पछिल्लो साधारण सभा भएको मिति: कुल सदस्य संख्या:
उपस्थित सदस्य संख्या:
२) पछिल्लो संचालक र लेखा समिति निर्वाचन मिति:

- ३) संचालक समितिको बैठक बिनियमले तोकेको अबधिभित्र बस्ने गरे, नगरेको
- ४) तोकेको समय सीमाभित्र वार्षिक साधारण सभा सम्पन्न गर्ने गरे, नगरेको
- ५) तोकिए वमोजिम विवरणहरु सम्बन्धित कार्यालयमा पठाउने गरेको, नगरेको
- ६) खुद बचत/नाफाको कम्तिमा २५ प्रतिशत जगेडा कोषमा जम्मा गरे, नगरेको
- ७) नाफाको ०.५% प्रर्वदन कोषमा जम्मा गरे, नगरेको
- ८) शेयर पुँजीको बढिमा १८ प्रतिशत लाभांस वितरण गरे, नगरेको
- ९) संरक्षित पूँजी फिर्ता कोष नियमानुसार खडा गरी वितरण गर्ने गरेको नगरेको
- १०) संस्थाले राजनैतिक/धार्मिक/जातिय ब्यक्ति तथा संघ संस्थाहरुलाई कुनै प्रकारको चन्दा, आर्थिक सहयोग प्रदान गरे, नगरेको
- ११) एउटै लेखापरीक्षक लगातार ३ पटक भन्दा बढी नियुक्ति भएको छ, छैन?
- १२) संस्थाको कुल शेयरपूँजीको २० प्रतिशत भन्दा बढी एउटै ब्यक्ति वा निकायलाई शेयर विक्रि गरेको, नगरेको
- १३) विभिन्न कोषहरुमा रकम वाँडफाँड कानून बमोजिम गरेको छ, छैन ?
- १४) संस्थाले जगेडा कोष बाहेकका कोषहरु तिनको उद्देश्य अनुसार उपयोग गर्ने गरे, नगरेको
- १५) संस्थाले ऋण प्रवाह, बचत संकलन र शेयर बिक्रिका लागि बिज्ञापन गर्ने गरे, नगरेको
- १६) गैरनेपाली/कार्यक्षेत्र बाहिरका ब्यक्तिहरु/गैरसदस्यहरुसंग कारोबार गरे, नगरेको
- १७) शेयर सदस्यताको निर्णय कसले गर्ने गरेको, कागजात केके संलग्न गर्ने, गरेको
- १८) लेखापरीक्षकको पारीश्रमीकको निर्णय साधारण सभाबाट गर्ने गरे, नगरेको
- १९) संस्थाको पहुँच संस्थाको कार्यक्षेत्रभरि रहेको नरहेको
- २०) संस्थाको विषय अनुसारको मूख्य कारोवार गरेको, नगरेको
- २१) आवश्यकता अनुसार विषयगत उपसमितिहरु गठन गरी कार्य विभाजन गरेको नगरेको

१८. व्यवस्थापन (Management)

क) नीति तथा योजना (Policy and Planning)

- १) संस्थाले दूरदृष्टि (Vision) तथा ध्येय (Mission) सहितको रणनैतिक योजना तयार गरेको, नगरेको

- २) वार्षिक कार्यक्रम तथा बजेट तयार पारे, नपारेको
- ३) संस्थाको उद्देश्य अनुसारको व्यवसायिक योजना भए, नभएको
- ४) कर्मचारी प्रशासन नियमावली भए, नभएको
- ५) आर्थिक प्रशासन नियमावली भए, नभएको
- ६) शेयर सदस्य नीति तथा कार्यविधि भए, नभएको
- ७) सुशासन तथा स्वनियमन नीति भए, नभएको
- ८) आन्तरिक तथा बाह्य लेखापरीक्षण नीति भए, नभएको
- ९) कोष परिचालन तथा तरलता व्यवस्थापन कार्यविधि भए, नभएको
- १०) वीमा एवं सामाजिक सुरक्षा सम्बन्धी नीति तथा कार्यविधि भए, नभएको
- ११) साधारण सभा एवं अन्य बैठकहरू संचालन नीति भए, नभएको
- १२) महिला, युवा सहित समग्र सदस्य परिचला नीति भए, नभएको
- १३) अभिलेख व्यवस्थापन नीति तथा कार्यविधि भए, नभएको
- १४) निर्वाचन नीति भएको, नभएको
- १५) विनियम, नीति तथा कार्यविधिहरू समयानुकूल अद्यावधिक गर्ने गरेको छ, छैन

ख) कर्मचारी व्यवस्थापन (Employee Management)

- १) कर्मचारी भर्ना तथा छनोट प्रक्रिया निष्पक्ष र पारदर्शी भएको, नभएको
- २) कर्मचारीहरूलाई नियुक्ति पत्र दिएको, नदिएको
- ३) कर्मचारीहरूलाई उपलब्ध गराइएको सेवा सुविधा तथा सुरक्षणका हिसावले कर्मचारी सन्तुष्ट रहेको, नरहेको
- ४) सदस्य संख्याको अनुपातमा सेवा प्रवाहका लागि कर्मचारीहरूको प्रर्याप्तता भएको, नभएको (सामान्यतः ३०० सदस्य बराबर १ कर्मचारी)
- ५) कर्मचारीहरूलाई कार्यविवरण तोकौ कामप्रति जिम्मेवार र जवाफदेही बनाएको, नबनाएको
- ६) कर्मचारीको कार्यसम्पादन मूल्यांकन आवधिक रूपमा गर्ने गरेको, नगरेको
- ७) कार्यालयको वातावरण कर्मचारी र सदस्य मैत्री भएको, नभएको
- ८) सबै कर्मचारीहरूलाई समान व्यवहार र अवसर, उचित व्यक्तिलाई उचित स्थान, प्रोत्साहन, पुरस्कार र दण्ड सँजायको व्यवस्था भएको, नभएको

ग) नगद ब्यवस्थापन (Cash Management)

- १) नगद रकमको काउन्टर तथा मार्गस्थ बीमा गरे-नगरेको (गरेको भए, बीमा रकम र म्याद)
- २) नगद मौज्दातको विवरण खुल्ने गरि क्यास बुकमा राख्ने गरे, नगरेको,
- ३) नगद मौज्दात सम्बन्धित कर्मचारी र कार्यकारी प्रमुखले प्रमाणीत गरि राख्ने गरे, नगरेको
- ४) नगद मौज्दात रकम कारोबारका लागि प्रयोग गर्दा बुझबुझारथ गरी लिनेदिने गरे, नगरेको
- ५) नगद रकम समयमा नै बैंक जम्मा गर्ने गरेको नगरेको

घ. सदस्य व्यवस्थापन [Memmber Management]

- १) सदस्यहरूलाई कारोवारी, साधारण र संस्थापक भनि बिभेद गरे, नगरेको
- २) सदस्यताका लागि सहज प्रक्रिया, अंकित शेयर र प्रवेश श्रल्क र अन्य कृत्रिम वन्देज हटाई खुला र सहज सदस्यता प्रक्रिया अपनाइएको छ, छैन ?
- ३) नवप्रवेशी सदस्य तथा अन्य सदस्यहरूको लागि सहकारी सम्बन्धी आधारभूत तालिम संचलान गरेको, नगरेको
- ४) साधारण सभा, कार्यक्रमहरू, व्यवसायिक तालिम, उत्पादन, वाजरीकरण तथा अन्य कारोवारमा सदस्यहरूको सक्रिय र जिम्मेवारीपूर्ण सहभागिता भएको, नभएको
- ५) सदस्यहरूलाई सीपमुलक तालिमहरू नियमित रुपमा संचालन गर्ने गरेको, नगरेको
- ६) सदस्यहरूको वस्तुगत (Product based) र वस्तीगत (Hamlet based) समूहहरू बनाई व्यवसायिक कार्यमा र निर्णय प्रक्रियामा सहभागी गराएको, नगराइएको
- ७) सदस्यको लागि स्वास्थ्य उपचार कोष, बीमा, सुत्केरी तथा नवजात शिशु राहत, आपत्कालीन सहयोग जस्ता सदस्य सेवा र सुरक्षणका कार्यक्रमहरू संचालन गरेको, नगरेको
- ८) सदस्यहरूसंग नियमित सम्पर्क गर्ने संयन्त्र तयार रहेको, नरहेको
- ९) सदस्यहरूको उत्पादन प्रवध्दन र वजारीकरणमा सहयोग पुग्ने क्रियाकलापहरू संचालन गरेको नगरेको

१०) संस्थाको कार्यालय सदस्यहरूलाई पहुँच पुग्ने स्थानमा भएको, नभएको

११) संचालक समिति र लेखा समितिको निर्वाचनमा हरेक सदस्यले सहज र समान रूपमा सहभागी हुने व्यवस्था भएको, नभएको

१९. जवाफदेहिता र पारदर्शीता (Accountability and Transparency)

- १) साधारण सभा सम्पन्न भएको ३० दिन भित्र लेखापरीक्षण प्रतिवेदन, अध्यक्षले प्रमाणीत गरेको साधारण सभाकानिर्णयको प्रतिलिपि, सदस्यहरूको उपस्थिति विवरण सम्बन्धीत कार्यालयमा पेश गरे, नगरेको
- २) संचालक र लेखा समिति सदस्यका उम्मेदवारहरूले मनोनयनका साथमा शेयर प्रमाणपत्रको प्रतिलिपि, कार्यक्षेत्रभित्र स्थायी बसोवास गरेको प्रमाण, संस्थासंग कुनै बक्यौता नरहेको प्रमाण, ऋण कालोसुचीमा नपरेको स्वघोषणा आदि कागजात पेश गरे, नगरेको
- ३) संचालक समिति निर्वाचित भएको मितिले ३० दिनभित्र संचालकहरूको फोटो र तीन पुस्ते सहितको २ प्रति विवरण सम्बन्धित कार्यालयमा पेश गरे, नगरेको
- ४) संचालक समिति, लेखा समिति, र ऋण उप समिति सदस्यहरूले संस्थाबाट लिएको ऋणको विवरण चौमासिक रूपमा सम्बन्धित कार्यालयमा पेश गरे, नगरेको
- ५) संचालकहरूले संस्थाबाट उपभोग गरिरहेको बित्तिय तथा अन्य सुबिधाहरु:
- ६) पछिल्लो आन्तरिक र बाह्य लेखापरीक्षकहरूका मुल कैफियतहरु:
- ७) संस्थाको साईनबोर्ड मापदण्डले तोके बमोजिमको रहे, नरहेको
- ८) सदस्यहरूलाई सूचना दिन तथा गुनासो सुनुवाई गर्नकालागि सदस्य वडापत्र, सूचना पाटी, उजुरी तथा गुनासो पेटिका, वित्तीय सूचना पाटी, इलेक्ट्रिक बोर्ड लगायतको व्यवस्था भएको, नभएको
- ९) प्रगति प्रतिवेदनहरु, वासलात, संस्थाको विनियम, नीति तथा निर्णयहरूको जानकारी सदस्यहरु तथा सरोकारवालाहरूले सहज रूपमा जानकारी पाउने व्यवस्था गरेको छ, छैन
- १०) सदस्य, संचालक तथा कर्मचारीरुले संस्थाको नीति, नियम र आचार संहिताको पालना गरेको नगरेको
- ११) संचालक समितिका सबै पदाधिकारीहरु सक्रिय, स्वउत्तरदायी, निर्णय प्रक्रियामा सहभागी, निर्णय प्रति प्रतिवद्ध र संस्थाका हरेक गतिविधिमा सक्रिय रूपमा सहभागी हुने गरेको, नगरेको

- १२) लेखा सुपरिवेक्षण समितिले चौमासिक रुपमा प्रतिवेदन तथा वार्षिक प्रतिवेदन तयार गरी पृष्ठपोषण दिने गरेको, नगरेको
२०. सरोकारवाला निकायहरूसँग समन्वय (Coordination with Stakeholders)
१. जिल्ला र प्रदेशस्तरका विषयगत सहकारी संघ र सहकारी संघ तथा विषयगत केन्द्रिय सहकारी संघ तथा सहकारी बैंकको सदस्य भएको, नभएको
 २. स्थानीय तहसँग समन्वय गरी सदस्य हितका कार्यक्रमहरु संचालन गरेको, नगरेको
 ३. प्रदेशस्तर एवं संघ स्तरका मन्त्रालय तथा कार्यालयहरूसँग समन्वय गरी कार्यक्रमहरु संचालन गरेको, नगरेको
 ४. गैर सरकारी संस्थाहरूसँग समन्वय गरी कार्यक्रम संचालन गरेको, नगरेको
 ५. अन्तर सहकारी कारोवार गरेको, नगरेको
 ६. प्रशासनिक तथा सुरक्षा सम्बन्धी निकायहरूसँग समन्वय गरी काम गरेको, नगरेको
 ७. सदस्यलाई उत्पादन सामागी आपूर्ति तथा वजारीकरणका लागि सम्बन्धित पक्षसँग समन्वय गरी कार्य गरेको, नगरेको
 ८. स्थानीय नागरिकहरूसँग नियमित अन्तरक्रिया गरी सदस्य विस्तारका लागि पहल गरेको, नगरेको
 - ९) सदस्यको स्वास्थ्य, सुरक्षण तथा जीवनयापनका अन्य क्रियाकलापहरुमा सम्बन्धित निकायहरूसँग समन्वय गरी सदस्य हितमा काम गरेको, नगरेको
 - १०) आवश्यकता अनुसार अन्य विभिन्न सरोकारवालाहरूसँग समन्वय गर्ने गरेको नगरेको

संघ संस्थाको आधिकारिक व्यक्तिको हस्ताक्षर/संस्थाको छाप

नाम:

पद:

मोबाइल नं:

अनुगमन टोली

नाम:

पद

कार्यालय:

हस्ताक्षर:

१.

२.

३.

मिति:

अनुसूची ४
(दफा १४ सँग सम्बन्धित)

..... सहकारी संस्था लि,.....

अनुगमनबाट प्राप्त निर्देशनहरूको कार्यान्वयन कार्ययोजना

सि.नं.	निर्देशन बूँदा नं.	निर्देशन कार्यान्वयन गरिने महिना					
		...	...	...	...	...	...

अनुसूची ५
(दफा १७ संग सम्बन्धित)

लेखा परीक्षकले लेखा परीक्षण गर्दा तयार पार्नु पर्ने लङ्गफर्म प्रतिवेदन

१. संस्थाको नाम ठेगाना:
२. कार्यक्षेत्र:
३. कूल सदस्य संख्या:
(३.१) महिलाको संख्या:
(३.२) पुरुषको संख्या:
४. कर्मचारीको संख्या:
५. कूल चुक्ता शेयर पूँजी रु.
६. कूल वचत संकलन रु.
गत आ.व. को बाँकी:
यस आ.व. मा संकलन:
यस आ.व.मा फिर्ता:
फिर्ता गर्न बाँकी:
७. कूल ऋण लगानी रु.
गत आ.व.मा लगानीमा रहेको रकम:
चालु आ.व. को लगानी:
चालु आ.व. को असुली:
यस आ.व. लगानीमा रहेको रकम
८. ऋण लगानीका प्रमुख ४ क्षेत्रहरु र रकम:

लगानीको क्षेत्र	रकम	व्याज दर
.....	रु.	
.....	रु.	
.....	रु.	
.....	रु.	
अन्य रु.		
९. लिने दिने व्याज दर बीचको औसत फरक (%) -
१०. वचत तथा ऋण नीति वा निर्देशिका भएको नभएको:

११. लेखा समिति प्रभावकारी भए नभएको:
प्रभावकारी भए मापदण्ड वमोजिम काम गरेको छ वा छैन:
- १२ संचालक, लेखा समिति र प्रमुख व्यवस्थापकहरूमा नाता गोता भित्रका व्यक्तिहरू भए/नभएको:
१३. ऋण लगानीमा कुनै सेवा शुल्क लिने गरेको/नगरेको:
लिएको भए दर उल्लेख गर्ने:
१४. संचालक, लेखा समिति र प्रमुख व्यवस्थापकले लिएको पारिश्रमिक, भत्ता र अन्य सुविधाहरू खुलाउने:
१५. कार्यक्षेत्र बाहिरका व्यक्ति तथा निकायहरू संग वचत तथा ऋणको कारोवार गरे नगरेको:
गरेको भए कार्यक्षेत्र बाहिरका: व्यक्तिहरूको संख्या:
निकायहरूको संख्या:
वचत रकम: लगानी रकम:
१६. नियमानुसार शेयर पूँजीको १८% भन्दा बढी हुने गरी अन्य कुनै शिर्षकबाट शेयरधनीहरूलाई रकम वाँडेको/नवाँडेको, वाँडेको भए कुन शिर्षकमा कति खर्च गरियो रु.....
१७. ऋण वा शेयर वापत लगानी गरिएको निकायमा संचालकहरूको संलग्नताको अवस्था:
१८. अन्य कारोवारहरू:
(१).....
(२)
१९. संचालकहरू अन्य वित्तिय वा व्यवसायिक निकायको संचालक पदमा रहेको भए उक्त निकायको नाम र पद:
२०. संचालक, लेखा समिति सदस्य र उपसमिति सदस्यहरू अन्य समान प्रकृति सरहको समानकार्य गर्ने संस्थामा पदाधिकारी वा कर्मचारी रहे नरहेको:
(क) संचालक रहेको.....
(ख) लेखा समितिमा रहेको.....
(ग) उप समितिमा रहेको.....
२१. संचालकहरू वित्तिय निकाय वा सहकारी निकाय वा अन्य निकायको कर्मचारी रहे नरहेको र विभागीय स्वीकृति लिए नलिएको:

रहेको संस्थाको नाम:

नरहेको:

स्वीकृति लिएको नलिएको

२२. दुकुटीमा रहेको मासिक औसत नगद रकम:

साउन	भदौ	असोज	कार्तिक	मंसिर	पुस	माघ	फागुन	चैत	बैशाख	जेठ	असार

२३. विमाको रकम रु म्याद अवधि

२४. समग्रमा यस संस्थाले सहकारी संघ संस्था संचालन, अनुगमन तथा लेखापरीक्षण सम्बन्धी मापदण्ड, २०७९ वमोजिम त्रुटिहरू गरेको/नगरेको ।

गरेको भए वुँदागत रुपमा उल्लेख गर्ने:

(१).....

(२).....

(३).....

२५. लेखा व्यवसायी फर्म र त्यसका साझेदारहरूले आंफु स्वतन्त्र रहेको साथै लेखापरीक्षणको सिलसिलामा अपनाउने मानहरू, लेखापरीक्षण टोली, लेखापरीक्षण प्रक्रिया र तरीकाको बारेमा छोटकरीमा उल्लेख, नमूना छनौट प्रक्रिया तथा नमूना आकार आदीको बारेमा उल्लेख गर्नुहोस्

२६. लेखा परिक्षकले ऋणीको credit appraisal तथा ऋण अनुगमन तथा ऋण असूली प्रणाली सम्बन्धी आफ्नो राय:

२७. लेखा परिक्षकले आन्तरीक नियन्त्रण प्रणालीको प्रभावकारीताका सम्बन्धमा ऋण व्यवस्थापन, खर्च तथा स्थिर संपत्ती उपर नियन्त्रणको पर्याप्तता आदि का सम्बन्धमा आफ्नो राय:

अनुसूची – ६
(दफा १८ संग सम्बन्धित)
उजुरी निवेदन पत्रको ढाँचा

मिति:

श्रीमान् रजिष्ट्रार ज्यू
बागमती प्रदेश, हेटौडा ।

विषय: उजुरी सम्बन्धमा ।

१. **विषयको संक्षिप्त व्यहोरा:** (उजुरीसँग सम्बन्धित सहकारी संस्थाको नाम, ठेगाना वा सदस्यको नामथर, ठेगाना, लेनदेन भएको रकम (अंक र अक्षर दुवैमा), मिति र शर्तहरूको बारेमा खुलाउने)
२. **विवाद/उजुरीलाई पुष्टि गर्ने कागजात/प्रमाणबारे व्याख्या:** (प्रकरण नं ४ मा उल्लेख गरिएका प्रमाणहरूको व्याख्या/आधिकारिकता खुल्ने गरी सिलसिलेवार रूपमा उल्लेख गर्ने)
३. **हनन् भएको अधिकार, क्षतिको विवरण र प्राप्त गर्नुपर्ने उपचार:** (के कति कारणले आफ्नो अधिकार हनन् भयो, सो बाट भएको क्षतिको विवरण, प्राप्त गर्नुपर्ने उपचार खुलाउने)
४. **संलग्न प्रमाण/कागजातको प्रतिलिपि:** मापदण्डको दफा १८ को उपदफा (२) सँग सम्बन्धित प्रमाणहरू क्रमैसँग उल्लेख गर्ने
(क)
(ख)
(ग)
(घ) अन्य

निवेदक

संस्थाको नाम/सदस्यको नाम थर:.....

ठेगाना:.....

सम्पर्क नं.....

अनुसूची-७
(दफा २६ संग सम्बन्धित)

(बचत तथा ऋणको कारोवार गर्ने सहकारी संस्थाहरूले महिना भुक्तान भएको ७ (सात) दिन भित्र अनिवार्य रुपमा भरी कार्यालयमा पेश गर्नु पर्ने मासिक विवरण)

श्री प्रदेश सहकारी विभाग,
बागमती प्रदेश, हेटौडा ।

२० साल महिनाको कारोवारको विवरण देहाय बमोजिम भएको
ब्यहोरा पेश गरेको छु ।

.....
कार्यकारी प्रमुख/अध्यक्षको नाम रहस्ताक्षर

सहकारी संस्थाको नाम:

ठेगाना:

सम्पर्क नं.:

रु लाखमा

क्र. सं.	विवरण	संख्या	गत महिना सम्म	यस महिना	जम्मा
१	शेयर पूँजी				
२	जगेडा कोष				
३	अन्य कोषहरु				
४	कुल बचत रकम				
	४.१ गत आ.व.को बचत बाँकी				
	४.२ बचत संकलन				
	४.३ बचत फिर्ता				
	४.४ फिर्ता गर्न बाँकी बचत				
५	लिएको ऋण				
	५.१ लिएको ऋण				
	५.२ तिरेको ऋण				
	५.३ तिर्न बाँकी ऋण				
६	दायित्व हिसाब				
७	अन्य दायित्व				
	जम्मा दायित्व				

१	नगद मौज्दात				
२	बैंक मौज्दात				
३	लगानी:				
	३.१ मुद्धती हिसाब				
	३.२ शेयर लगानी				
	३.३ व्यापारिक लगानी				
४	सदस्यहरुलाई गएको कर्जा/ऋण				
	४.१ गत आ.व. को लगानीमा रही रहेको				
	४.१.१ भाखा ननाघेको				
	४.१.२ एक वर्षसम्म भाखा नाघेको				
	४.१.३ एक वर्ष भन्दा बढी भाखा नाघेको				
	४.२ यस वर्ष ऋण लगानी				
	४.३ ऋण असुली				
	४.४ असुल गर्न बाँकी ऋण				
	४.४.१ भाखा ननाघेको				
	४.४.२ एक वर्षसम्म भाखा नाघेको				
	४.४.३ एक वर्षभन्दा बढी भाखा नाघेको				
५	असुल गर्न बाँकी ब्याज				
६	स्थिर सम्पत्ति				
	६.१ घरजग्गा				
	६.२ फर्निचर				
	६.३ सवारी				
	६.४ अन्य				
७	अन्य सम्पत्ति				
	कुल सम्पत्ति				
१	आम्दानी:				
	१.१ कर्जाबाट ब्याज आम्दानी				
	१.२ अन्य आम्दानी				
२	खर्च				

	२.१ बचतमा ब्याज खर्च				
	२.२ कर्जाको लागि जोखिम व्यवस्था				
	२.२.१ भाखा ननाघेको				
	२.२.२ एक वर्षसम्म भाखा नाघेको				
	२.२.३ एक वर्ष भन्दा बढी भाखा नाघेको				
	२.३ अन्य संचालन खर्च				
	२.४ खराब ऋण अपलेखन				
	२.५ कर्मचारी खर्च				
३	खूद नाफा/नोक्सान				
१	बचत गर्ने सदस्य संख्या:				
	१.१ व्यक्तिगत सदस्य				
	१.२ संस्थागत सदस्य				
२	बचत ब्याजदर:				
	२.१ न्यूनतम				
	२.२ अधिकतम				
३	३.१ पुरुष:				
	३.२ महिला:				
	३.३ जम्मा:				
	५.५ अन्य				
६	कर्मचारी संख्या				
	६.१ पुरुष:				
	६.२ महिला:				
	६.३ जम्मा:				

हस्ताक्षर

कार्यकारी प्रमुख/अध्यक्षको नाम:-

अनुसूची – ८
(दफा २७ सँग सम्बन्धित)
उम्मेदवारी दरखास्त

विषय: उम्मेदवारी दर्ता गरि दिने ।

श्री निर्वाचन अधिकृत

निर्वाचन उपसमिति,।

..... को सञ्चालक/लेखा समितिको
पदमा निर्वाचित भई संस्थाको सेवा गर्ने इच्छा भएकोले मितिमा सम्पन्न हुने निर्वाचनमा उम्मेदवार बन्न यो दरखास्त पेश गरेको छु । म बाहेक यस संस्थाको संचालक र लेखा समितिको कुनै पनि पदमा मेरा नातेदार उम्मेदवार नभएको, म यस प्रकृतिको अन्य कुनै संस्थाको संचालक र लेखा समितिको पदमा कार्यरत नरहेको, यस संस्थामा मैले निरन्तर रूपमा मिति.....देखि सदस्य भई हालसम्म संस्थाको नीति कार्यक्रम अनुसार सदस्यको जिम्मेवारी इमान्दारीपूर्वक निर्वाह गरि आएको, संस्थाको भाखा नाघेको साँवा व्याज भुक्तान गर्न र म्याद भुक्तान भएका बुझाउन बाँकी कुनै रकम नरहेको, हाल पनि संस्थाले कारोवार गर्न अनुमति प्राप्त गरेको भौगोलिक क्षेत्रमा स्थायी बसोबास रहेको, बैंक तथा वित्तिय कारोवारमा कालो सूचीमा नाम नपरेको र सहकारीको प्रचलित कानून तथा सहकारीका विश्वव्यापी मान्यता प्राप्त मूल्य र सिद्धान्तका वारेमा म जानकार रहेको हुँदा मेरो उम्मेदवारी स्वीकृत हुन समेत अनुरोध गर्दछु । सहकारी ऐन, नियम, सहकारी विभागबाट जारी मापदण्ड र संस्था/संघको विनियम विपरित मेरो उम्मेदवारी भएमा सोही बमोजिम उम्मेदवारी खारेज भएमा मेरो कुनै आपत्ति छैन ।

निवेदक

दस्तखत: उम्मेदवारको नाम थर:

ठेगाना र सम्पर्क फोन नम्बर:

मतदाता क्रम संख्या:

प्रस्तावक दस्तखत: नाम थर:

मतदाता क्रम संख्या:

समर्थक दस्तखत: नाम थर:

मतदाता क्रम संख्या:

यो दरखास्तपत्र मिति..... का दिन बजे श्री..... ले मेरो समक्ष प्रस्तुत गर्नु भएको ब्यहोरा प्रमाणित गर्दछु ।

दस्तखत:

निर्वाचन अधिकृत

अनुसूची – १
(दफा २८ संग सम्बन्धित)
लेखा समितिको वार्षिक प्रतिवेदन

सहकारी संस्थाको नाम, ठेगाना:

आ.व.

१. अधिल्लो साधारण सभाको निर्णयहरूको कार्यान्वयनको अवस्था:
२. आ.व. मा बसेको बैठक संख्या निर्णयहरू र निर्णयहरूको कार्यान्वयनको अवस्था:
३. ऋण लागानीको प्रक्रिया, ऋण वापतको सुरक्षण वा धितो सम्बन्धी व्यवस्था:
४. सहकारी विभागबाट जारी गरिएका मापदण्डहरूको पालना सम्बन्धी संक्षिप्त विवरण:
५. सहकारी विभाग, विभाग वा सम्बन्धित संघले अनुगमन गरी दिइएको प्रतिवेदन अनुसारका निर्देशन/सुझावहरू कार्यान्वयन सम्बन्धी विवरणहरू:
६. पदाधिकारीहरूको पारिश्रमिक, भत्ता र अन्य सुविधाहरूको विवरण:
 - ६.१ पारिश्रमिक:
 - ६.२ भत्ता:
 - ६.३ अन्य सुविधाहरू:
७. कर्मचारी प्रशासन सम्बन्धी व्यवस्थाहरू:
 - ७.१ साधारण सभाबाट पारित कर्मचारी प्रशासन सम्बन्धी नियमावली भए/नभएको:
 - ७.२ कर्मचारी प्रशासन नियमावली प्रयोगमा ल्याइएको/नल्याइएको:
 - ७.३ भर्ना प्रक्रिया पारदर्शिता र प्रतिस्पर्धी भएको/नभएको:
 - ७.४ कार्यरत कर्मचारीहरू र कार्यवोझ बीच तादम्यता रहेको/नरहेको:
 - ७.५ व्यवस्थापन प्रमुखको योग्यता र क्षमता सम्बन्धी विवरण:
 - ७.६ कर्मचारीहरूको भर्ना प्रक्रिया र संख्या:
 - ७.६.१ करार:
 - ७.६.२ अस्थायी:
 - ७.६.३ स्थायी -

८. लेखा समितिले यस अघि दिइएका प्रतिवेदन बमोजिमका सुझावहरूको कार्यान्वयनको अवस्था:
९. लेखा समितिले उल्लेख गर्न चाहेका अन्य विवरणहरू:
१०. लेखा समितिको सुझावहरू:
 - १०.१
 - १०.२

लेखा समितिको संयोजक दस्तखत
लेखा समितिको सदस्य दस्तखत
लेखा समितिको सदस्य दस्तखत